

Amb un sumriure

Qui és a ca seva no ha menester de parlar idiomes.

Siau correctes, parlau bé, parlau català.

Som a ca nostra, i cal que ensenyem a parlar als forasters la llengua de la terra. Per fer-los un bé.

Siau amables, parlau català.

DÉU SALVE
EL NOSTRE
POBLE ! ! ! !

L'ESTEL

LA NOSTRA WEB: <http://www.balearkom.es/usuarios/estel/>

A.P.P.E.C.
ASSOCIACIÓ
DE PUBLICACIONS
PERIÒDIQUES
EN CATALÀ

ANY XVIII. NÚMERO 402

1er DE GENER DE 1999

PREU: 200 PTS

SANTA EUGÈNIA

Fa 3 anys que n'Elisabet Pujol regenta la **Botiga Can Topa** a Santa Eugènia. A la foto amb el president Mates i la seva cunyada Francesca López, en una visita que els feu lo president.

FIRA DE SA PERDIU DE MONTUÏRI

El vice-president del Consell de Mallorca, Pere Sampol i la seva esposa visitaren les parades de la fira del seu poble, Montuïri..

Fa 8 anys que en Mateu Morro és el **Batle de Santa Maria del Camí**. Durant el seu mandat s'ha construït el dipòsit regulador d'aigua potable, el Polisportiu cobert, s'ha fet l'ampliació del cementiri i moltes coses més. A més de batlle del seu poble, en Mateu és altra vegada Secretari General del PSM, motiu pel qual el PP ha aixecat una forta campanya de desprestigi cap a la seva gestió. Les moltes obres iniciades, i aturades per manca d'obres, són la causa de les queixes, que acabaran, quan acabin aquestes obres, que serà ben prest, assegura el batlle. A la foto, el batlle amb la seva família.

BALEART

N'Antoni Riera és l'amo jove del **Taller Trossos de Marés** de Petra. Fabrica escultures i complements en marés. Són 20 operaris que fan feina al seu taller. La seva família és propietari del Bar Can Salom de Petra. El trobareu al 971183488.

Gran Festa Sopar de Nadal d'UM a les Cases de Son Sant Martí de Muro amb la presidenta del Consell de Mallorca, na Maria Antònia Munar i el batlle Perelló de Muro. Als parlaments, paraules ben radicals com les del batlle: Hem de defensar els interessos de Muro i els de Mallorca, i oblidar-nos de al "patria querida" d'abans. O les de na Maria Antònia Munar: El PP no defensa els interessos de Mallorca; defensa els interessos de Madrid i els de la seva butxaca. El PP d'ara no té líder. En Canyelles era líder indiscutible; ara estan dividits. El turisme ha de continuar, però no com ara que els mallorquins subvencionam el turisme barat que ens arriba. Els turistes han d'ésser pocs i bons. Espanya ens roba! Hem de votar partits mallorquins que defensin Mallorca de l'espòli a que està sotmesa!

Batles i regidors d'UM de diferents pobles de Mallorca a la festa de Muro.

El batlle d'Ariany i la seva dona anant a la festa d'UM.

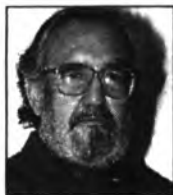
Especial dedicat
a la
**FIRA DE
BALEART
FIRA DE SA
PERDIU
TERME DE
MARRATXI**

Si vos ha agradat,
telefonau al
971 26 50 05
i el vos enviarem
cada quinze dies.

SUMARI

- 2 Foc i Fum
- 3 Mallorca es una cruïlla sense precedents: Rectificar o morir com a poble
ENE: el fill pròdig del PSOE
31 de Desembre: Manifestació conjunta per la Independència dels Països Catalans
- 4 Les mans al foc (39)
- 5 Història d'una fotografia
La família i l'educació: conversar o malparlar?
- 6 Balear
- 7 Una constitució exhaurida
Jo m'acuso...
- 8 Sa Capoladora
A l'entorn del verb collir i agafar (i II)
- 9 El Mallorca va guanyar; va convencer i va mereixer més gols al seu marcador
Moviment ecologista i política institucional
- 10 L'antifranquisme a Mallorca. V Llibre
- 11 Refranys populars (I)
- 12 Les Germanies:
Homenatge a la Revolució de les Germanies (1521-1523)
Les Germanies de Mallorca
Sa Pobla i les Germanies (1522)
- 13 La revolució dels agermanats
El drama de les Germanies "Joan Llorenç" (1865)
- 14 Petits Anuncis
- 16 El teatre modern a Mallorca (I)
La xenòfobia, realitat del present
- 18 Així no podem seguir
Immortalitat i Déu
- 19 En Pere Canals demana 640 milions a l'Ajuntament de Lluçmajor
Homenatge a na Caterina Salom i Parets
- 20 Cronologia de la Història de Catalunya (XXIX)
- 21 Geografia d'Occitània
- 22 Felicitació Nadalena
IX Festa de les Illes Catalanes 1998
- 23 Receptes de Cuina
Jocs de paraules
- 24 Es Govern guarda ha mester
Nadalena

Foc i Fum

MATEU JOAN I FLORIT

El Papa de Roma: Pido perdon a los polacos por no saludarles en catalán.

Professora de literatura, al cap i a la fi, a la seva arribada a la presó de Guadalajara na Carmen Romero es pensava ser en Neruda; però acabà ballant, "una tiringa de tot es carrer".

A manca d'idees més valuo-

ses, N'Ibarra, en Chaves i en Bono, insulten.

El Còdi Penal ha donat viagra al violador de l'aixampla.

Johan Cruyff: Entrenaria gratis al meu compatriota Van Gaal.

Amedo, heroi popular. Celebraria con Cascos mi libertat.

Als problemes esportius del Real Madrid, s'hi ha afegit els problemes econòmics.

lar-la un poc més. I en tots els casos, són gitanos espanyols, perquè els gitanos catalans, tot i ser de la mateixa ètnia, fan feina, tenen cura dels seus infants i no se posen en baralles. Això explica que la població catalana, de Mallorca, de Catalunya i de València, estigui aterrida en passar per llocs on hi ha gitanos forasters, o per barriades de forasters que no siguin gitanos. Devers son Gotleu els conductors respecten els passos de cebra de manera escrupulosa per por de sa por, i per son Banya, la gent procura no passar-hi per no tenir un de nou. I és que Espanya ens ha enviat des de cobradors de contribucions i guàrdies civils fins a gitanos, per tal de tenir-nos a retxa. I llavors ens diuen racistes!

Son vascos, a por ellos, varen dir els espanyols quan varen veure un grup que anava

POLÍGON INDUSTRIAL CAN ROBIOL DE MARRATXÍ

És la madona jove i les cuineres de **Pronatura Alimentària**, una empresa que cuina paelles mallorquines al Polígon de Marratxí. Ho cuinen tot i llavors només cal posar-hi l'arròs i l'aigua a l'hora de menjar-ho. Aquestes paelles es poden trobar a les grans superfícies de Mallorca, però ben prest s'exportaran arreu de l'Estat espanyol i a la República alemanya.

Fa 8 anys que na Francina Balaguer regenta la **Bar Polígon**, Can Robiol de Marratxí. Està obert de ben de matí fins a les 9 del vespre. Despatxen menús a 750 ptes i són del Barça. A la foto amb el personal de la casa.

Fa 4 anys que en Gabriel Parra regenta la **Companyia Balear de Càrregues, S.L.** al Polígon de can Robiol de Marratxí. És agent de Mosca Marítim i de Trans-Mallorca. Traginen de tot a la Península i entre illes. A la foto amb els seus col·laboradors.

Fa 7 anys que na Joana Terrassa regenta la **Cristalleria Cristaledo** al Polígon de Marratxí.

Fa 2 anys que en Sebastià Gamundí és l'encarregat de l'empresa **P. Azor** al Polígon de Marratxí. Recolleixen bateries utilitzades que paguen a 7 ptes el quilo i les embarquen cap a Múrcia via València. Allà utilitzen el plom i el plàstic i destrueixen l'àcid. Una empresa ecologista si n'hi ha.

Fa 9 anys que en Miquel Oliver regenta la **Cristalleria Oliver** al Polígon de Marratxí. Abans la tenia al carrer d'Adrià Ferrer de Ciutat. Amb 1512 metres quadrats de taller-magatzem, podem dir que és una de les cristalleries més grans de Mallorca.

El Real Madrid està sota zero. La situació econòmica del club no és que sia caòtica. Ha entrat en una espiral de la que es veu incapaç de sortir. Hisenda exigeix un aval de 2.507 milions, el valor que li ha embargat. Cinc bancs li han tancat les portes quan els han

Aitor Zabaleta

demanat doblers. Als jugadors els deuen bona part de la seva fixa. **Els** li tornaran a regalar **fondos reservados?**

A la barriada de Nasaret de València, un camioner, mentre maniobrava mata un nin de 2 anys de raça gitana. El pare i els oncles del nin, ho veuen i maten el camioner a ganivetades. Llavors diuen que no ho han fet per **racisme**. Fa un parell de mesos, devers Felanitx o Manacor, una dona atropella un infant gitano, sense matar-lo. S'atura a auxiliar-lo per dur-lo a l'hospital de Manacor, els familiars del nin també pugen al cotxe, i pel camí li peguen tot el temps de manera que a l'arribada a l'hospital ha de menester més mà de metge la mallorquina que el nin ferit, i llavors ha de fugir per la porta del darrera, perquè els gitanos l'esperen per amasso-

al futbol al Vicente Calderon de Madrid. Els anaren darrera i foteren una ganivetada que va matar a n'Aitor Zabaleta. Una equivocació total anar a Espanya a veure futbol o altres coses. Ens esposam a una ganivetada.

Boicot al llibre Balace of power traduït a l'espanyol amb el títol *Equilibrio de poder*, de l'autor nordamericà Tam Clancy. Titlla bascs i catalans de racistes i de voler l'anihilament dels castellanòfons de l'Estat.

Al Figueral de Marratxí, no hi queda cap figuera. No estaria malament que l'ajuntament en sembri unes quantes als parcs i places del poble. Mirau que un figueral sense figueres!

Al Punt 107 del dial de la FM hi ha una emissora cultural catalana que ho fa molt bé. Conectau-vos hi. Ω

Mallorca es una cruïlla sense precedents: Rectificar o morir com a poble

PERE FELIP I BUADES

Les legítimes aspiracions del molts de mallorquins, que tenim com a aspiració i reivindicació permanent la de construir el nostre futur de manera sobirana i el nostre esdevenidor com a nació dins del context europeu, es poden veure minvades i fins i tot anul·lades si continuem pel camí emprat pel Govern Balear que estimula aquesta horrible destrucció pseudo-urbanística que duu les nostres illes a la picota d'una incertesa perillosa i frustrant.

La singularitat del nostre poble s'aguanta en dos pilars ben con-

crets: Llengua i Territori.

La llengua ha patit vaivens històrics, amb avanços i reculades, incomprendiments i persecucions i, encara que la seva situació actual no sia massa bona, sap molt de processos adversos, però, qual arbre potent, fins a la data ha aguantat tots els temporals.

El territori, a conseqüència, de l'atac agut i sistemàtic, en pocs anys, dona símptomes clars d'asfíxia absoluta, de ruïna, que amenaça més que mai, el nostre pròxim futur.

Embadalits, amb els cants de sirena que produeix la riquesa

econòmica, anam caminant cap al precipici de la història en el cul de sac a on van a parar aquells pobles que no se saben aturar d'hora i reflexionar si el seu sentit històric s'ha d'equilibrar o si, ebris d'insensatesa col·lectiva llançam el nostre esforç històric al fossat dels lles.

Que ningú romangui indiferent en aquesta cruïlla i que no sia per romandre boca closa que es consumin aquests despropòsits.

De manera assossegada, però amb tota la nostra fermesa, diguem prou. Ω

ENE: el fill pròdig del PSOE

Quan un fill díscol se'n va, l'alegria parteix de la llar. El fill immadur ha respost de la manera que el pare no esperava, i aquest deixa anar una mar de llàgrimes que, com a mínim, li eliminen unes quantes toxines i li allarguen la vida. Però quan el fill torna, després d'haver campat pel món com fan els gats quan van calents allà pel febrer, les llàgrimes paternes poden arribar a omplir un safareig. Perquè el major ja no plora de pena, sinó de l'alegria extraordinària que li produeix de veure el fill recuperar.

Quelcom de semblant s'està produint actualment a les files del Partit Socialista Obrer (sic) Espanyol (i tant!) a les illes Pitiüses. Fa una dècada, una colla de socialistes descontents, que veien com el PSOE anava abandonant tots els plantejaments més rupturistes del principi de la transició, moguts també per un sentiment d'amor a la terra, deixaven aquest partit que només portava majúscules a la P i a la E. En aquesta fuga, es quedaven un diputat al parlament espanyol, una diputada al parlament balear i un parell de regidors escampats per diversos ajuntaments de l'illa d'Eivissa. El partit passava a dir-se Esquerra Nacionalista d'Eivissa, i començava una lluna de mel -que ha durat fins ara- amb el PSM.

En poc temps, ENE va fer dues coses fonamentals: canviar el nom -Entesa Nacionalista i Ecologista- sense canviar les sigles i dilapidar tot el capital polític que tenia en forma de diputats i regidors. En les últimes

eleccions va batre tots els rècords i va quedar per sota de qualsevol altre partit en nombre de vots a l'illa d'Eivissa.

Ara, amb el galdós capital minoriari que tenia en un temps absolutament dinamitat, la direcció d'ENE torna a tocar la porta de la casa del pare. Després d'haver fet el perdulari durant deu anys i d'haver-se quedat -amb perdó- sense un cristo, la formació "nacionalista" aposta tots els seus trumfos -com va dir n'Andreu Coll a l'acte de clausura de l'últim congrés del PSM- a un futur pacte d'esquerres a les illes Pitiüses.

En aquest pacte d'esquerres, ENE ha jugat probablement el paper més trist, lamentable i penós de tots. Potser deixant de banda el paper d'Els Verds, que s'ha assemblet moltíssim al d'ENE i que s'hi assemblet encara més després que, en aquest últim congrés, s'hagi bandejat el regidor Joan Buades i tot quedi en mans del protosociat Josep Ramon Balançat.

Inicialment, els cinc partits de l'esquerra eivissenca -PSOE, EU, VERDS, ERC i, ai las!, ENE- varen acordar que s'intentaria anar junts a les eleccions autonòmiques, sota la fórmula d'agrupació d'electors; que els diputats i diputades escollits dins aquesta candidatura -fossin del partit que fossin- passarien de disciplines partidistes i formarien un grup parlamentari propi al parlament balear, i que Verds, EU, ERC i, ai las!, ENE no pactarien amb els socialistes si aquests no acceptaven una refor-

ma en profunditat de l'Estatut d'Autonomia -esquifit i gairebé insultiu- que patim a les illes Balears i Pitiüses.

D'aquestes propostes inicials se n'ha anat despenjant tothom. Els socialistes no estan interessats a minvar el seu grup parlamentari -que, segons deuen comptar, ja els pot quedar prou esquifit-; a Esquerra Unida ja li aniria bé un diputatet per veure si per casualitat podien acabar formant grup parlamentari (de somnis també se'n viu!); i el protosociat d'Els Verds -superat l'escull Buades- pot ser un perfecte diputat socialista verd, per entendre'ns. A Esquerra Republicana aquests tractes no li interessien gens ni mica, i si la situació no es redreça no participarà en el pacte. L'únic partit que està disposat a participar-hi, amb armes i bagatges, però sense cap possibilitat de treure'n res que no siguin un parell de regidorets és ENE.

Que els socialistes diuen que no hi haurà grup parlamentari, què li farem? Els del PSOE no en volen, idè, que se'n vagi cadascú al grup que vulgui. Com que tanmateix de diputat d'ENE no n'hi haurà cap... Que els socialistes no veuen clar això de la reforma de l'Estatut, s'hi pot fer res? Mala pata... Ens quedarem sense reforma de l'Estatut.

Tot sigui per retornar a la casa del pare.

Malgrat tot, hi ha coses que continuen sense entendre's: com pot ENE retornar a la casa comuna del socialisme espanyol, que, naturalment, és el PSOE -qui si no?- i, en canvi, continuar coalitzats amb els fans de la casa comuna del regionalisme català -PSM fans de CIU-?

Què hi fa, aquesta nòvia díscola, casada a Eivissa amb el PSOE i a Mallorca amb Convergència? Què en pot sortir, d'aquesta estranya bigàmia? Ω

Col·lectiu blanquerna

POLÍGON INDUSTRIAL MARRATXÍ

Fa 20 anys que en Pau Sabater va inaugurar el primer taller de gomes d'ella seva cadena: **Can Pau és Gomer** és el seu nom comercial. Té un taller al Polígon de Marratxí i sucursals al Polígon de son Castelló. A Ciutat en té al carrer d'Ausiàs Marc, Poeta Guillem Colom i a Pons i Fàbregues.

Na Joana Maria Nadal de Ciutat (que fou regidora per UM a Llucmajor), i na Victòria Novo (d'ascendència italiana), són les administratives de l'**Assessoria Càrrix** al Figueral de Marratxí. Les assessores són la Doctora en biologia Neus Pou, la Graduat Social, Queralt Ribot, l'Advocada Elisabet Mayor. Una assessoria empresarial, laboral, fiscal, jurídica. Tenen administració de finques, tramiten expedients al municipi al Govern Balear, etc. També assessoren per invertir en Borsa.

Fa 6 anys que els germans Bauçà regenten el **Restaurant Can Llorenç** al Figueral de Marratxí. Despatxen menús a 1000 ptes., a la carta se menja per una mitjana de 3.000 ptes.

Fa 3 mesos que na Maria Josep Calvo de Ciutat ha obert la **Perruqueria Unisex Maria José** al Figueral de Marratxí. És l'única perruquera del poble.

31 de Desembre: Manifestació conjunta per la Independència dels Països Catalans

La convocatòria del 31 de desembre d'enguany es farà sota el lema "Autodeterminació!!!", entesa com la via democràtica representada per la voluntat popular d'accedir a la independència dels Països Catalans.

Autodeterminació, la senyera independentista i el mapa dels Països Catalans, la Gran Catalunya, configuraran la pancarta que obrirà la manifestació que celebra any rere any la catalanitat dels mallorquins.

Des d'ERC volem mostrar la nostra satisfacció pel fet que un partit polític pròxim com és

el PSM i les seves joventuts, JEN-PSM, hagin fet un pas endavant en l'assumpció de la senyera que marca la voluntat independentista i el mapa que representa l'àmbit nacional que políticament es contempla.

Els mallorquins tenim dret a decidir què volem ésser i com volem encarar el futur, per la qual cosa és necessari que milers de goles cridin plegades a favor de l'autodeterminació -o el que és el mateix- la independència dels Països Catalans. Ω

ERC-Mallorca
Àrea de Comunicació

BON PROFIT

MENJARS PREPARATS

- Pollastres a l'ast
- Freixura fregida
- Ensalada russa • Truita
- Caragols • Tripes
- Sopes mallorquines
- Albergínies farcides

Avinguda Antòni Maura, 6
Local 6. Tlf. 971 608 133
ES PONT D'INCA

FIRA DE SA PERDIU DE MONTUÏRI

En Rafel Socies és el president de l'Associació de la Tercera Edat de Montuïri. També és el president la de Federació d'Associacions de la Tercera Edat de les Illes Balears i Pitiüses. A la foto amb les monitores de brodats de l'associació de Montuïri el dia de la Fira de sa Perdiu.

Fa un any que els Germans Miralles de Montuïri regenten el Taller d'Envelats Miralles a la Soledat de Ciutat.

Fa 14 anys que en Bernadí Coll i en Miquel Expósito obriren el Taller Coll-Exposito a Montuïri. Venen cotxes de la marca Renault, i cotxes de segona mà. A la foto amb en Tomeu de sa Renault de Lluçmajor.

Fa 5 anys que na Francesca Caldentei de Ciutat va per les fires i mercats de Mallorca.

En Miquel Arranz de son Mesquida, posa la seva paradeta els mercats i fires de la comarca de Migjorn. Era a Montuïri.

Fa 25 anys que n'Elisabet Miralles de Ciutat pinta en tècniques mixtes i avant-guardistes. Ha exposat a Barcelona, Perpinyà, Madrid, París, Nova York. Visitem la seva exposició a la Fira de sa Perdiu de Montuïri.

En Joan Manera és l'amo jove de Prefabricats Manera C.B. a Montuïri.

Fa 10 anys que en Tomeu Vaquer i la seva dona regenten La Gerreria Vaquer de Porreres. És l'antiga Taulera d'en Sitjar que potser té més de 200 anys.

El batle de Montuïri feia cas a tots els visitants que s'acostaven a la fira

Fa 23 anys que en Rafel Miralles va obrir la Ferreria Miralles a Montuïri. Fa carrosseries, barreres i feina a les obres en general.

Fa un any que n'Antoni Martorell ha obert el Taller Mecànic Martorell a Porreres. Ven i adoba tota casta de maquinària agrícola. També ven i adoba motos.

LES MANS AL FOC (39)

Tradicionalisme

PERE GRI

Una tradició és un conjunt de normes, creences, etc., sovint incorporades a institucions. Quan les normes, creences i, en cas d'haver-hi, institucions es prenen en un sentit general i global, es parla de la tradició. Davant aquesta, cap adoptar una actitud de submissió i respecte, que es sol justificar de diverses maneres: Una d'elles consisteix en afirmar, o simplement donar per fet que la tradició és la tradició i que no necessita ulteriors justificacions. Una altra consisteix en mantenir que la tradició es justifica per haver persistit les normes, creences i, en el cas d'haver-n'hi, les institucions que la formen. Una altra consisteix en suposar que la tradició incorpora les experiències i decisions dels avantpassats, els quals, a la vegada, són identificats amb els ancians que, per ser-ho, són jutjats més savis i prudents. A totes aquestes actituds davant la tradició podem anomenar **tradicionalisme**.

S'anomena també **tradicionalisme** a la concepció de la història defensada per de Bonalt i de Maistre a França. Aquesta concepció ha estat anomenada igualment **ultramuntanisme**. Consisteix en l'afirmació que tot l'ordre social i històric s'ha de trobar sotmès a l'autoritat de la Roma catòlica i articular-se en una jerarquia d'origen diví. Els motius històrics immediats del tradicionalisme són, abans de tot, d'índole polític-religiosa.

No voldria se acusat de practicar el tradicionalisme a ultrança durant el temps que vaig formar part del Consistori de Porreres, encara que el següent acord, pres en sessió ordinària del dia 12 d'abril de 1939, estant jo absent, ho indiqui. Diu així: *Seguidament s'acordà per unanimitat organitzar altre vegada la tradicional festa cívico-religiosa que des de feia moltíssims d'anys es celebrava en aquesta Vila en honor de Ntra. Senyora de Mont-i-Sion i que va ser suspesa l'any 1931 en motiu de l'adveniment de la República, a efectes del qual*

per la Comissió de Festes d'aquesta Corporació s'organitzaran les festes de costum, les despeses de les quals seran satisfetes amb càrrec al capítol 13 art. 3 del vigent pressupost.

Tradicionalment, també se celebrava a Porreres la festa de Sant Roc, si bé igual que la festa de Mont-i-Sion, no s'havia celebrat durant la República i la Guerra Civil. Una vegada acabat l'enfrontament entre germans, no hi havia motiu perquè no és següís duent a terme. Aquesta celebració fou molt ben rebuda per la població local.

Tampoc vaig ser present a la sessió que decidí celebrar Sant Roc, posant l'excusa que havia de ser a Ciutat on tenia moltes obligacions i això m'impedia assistir a totes les reunions de la Comissió Gestora. No obstant això, crec que tots els qui la formaven sabien que hi havia profundes diferències entre el batle, Enric Julià i jo. Sabien que no és fàcil de la meua persona pel fet que jo era un demòcrata convençut i ell creia amb fermesa en el Glorios Moviment Nacional i en la seva implantació com a nou ordre polític.

Els enfrontaments començaren des dels primers dies de la meua presència al Consistori el setembre del 38. Primer es va enfadar perquè jo signava les actes amb el meu nom en català, Jaume, un poc dissimulat amb un punt devers la u. Em va renyar, i després, quan acabaven les sessions, mirava l'acte per comprovar si es llegia clarament **Jaime**, la qual cosa em feia empipar.

N'Enric Julià, quasi exigí la meua presència en una sessió plenària celebrada a finals de l'any '39 en la que s'acordà adquirir la casa de Don Lluís Sitjar, l'antiga posada de la possessió des Monjos, casal situat a la Plaça d'Espanya, davant el que llavors era la Casa de la Vila, com a nova seu de la institució. Aquest, potser sia l'acord més important que va prendre al Comissió gestora el temps que jo en formava part, acord que no assumesc, perquè l'únic que vaig fer fou donar l'assentiment, ja que tot es fa a les meves espatlles. Ω

HISTÒRIA D'UNA FOTOGRAFIA

Margalida Chicano Sansó y el GAD (1978)

En diferents articles d'aquesta història de l'Antifranquisme a Mallorca hem parlat sovint de l'estret economicisme (pensar que tan sols la lluita per augment de sou era lluita classista contra el sistema) que dominava la majoria dels partits comunistes (OEC inclosa). Sortosament sempre hi havia sectors (estudiants, dones, ecologistes...) més intel·ligents que no pas els comitès executius. Per aquesta manca de sensibilitat dels partits comunistes envers la problemàtica de la dona sorgeix l'any 1978 (a iniciativa de determinats col·lectius de militants d'OEC, MCI i grups de dones independents) el GAD (Grup per a l'Alliberament de la Dona). Per a servir la independència del naixent moviment feminista envers els respectius partits (en aquest cas de l'OEC i del MCI), el GAD -que inicialment s'organitzà de forma assembleari- llogà un pis en el carrer de la Impremta, número 1, de Ciutat (concretament damunt l'actual seu de l'OCB). Una de les fundadores del GAD fou Margarida Chicano Sansó (la qual ens ha proporcionat el seu arxiu particular amb documents, premsa, fotografies, etc, estris indispensables que ens permeten anar bastint aquest treball i els que seguiran).

Margarida Chicano Sansó era una destacada dirigent del comunisme mallorquí (OEC) que provenia dels grups de cristians pel socialisme sorgits a ran de la influència, a les Illes, del Concili Vaticà II. Són aquestes organitzacions catòliques (JOC), fortament anticapitalistes i antifeixistes, les que seran l'embrió de tot el moviment popular no estalinista (en parlar d'estalinisme i carrillisme parlem del PCE). Margarida Chicano va néixer a Ciutat el vint-i-u d'octubre de l'any 1957, i de ben jove s'encarregà de feines importants dins la tasca de consolidar el comunisme mallorquí: responsable de sanitat; correu per portar propaganda antifeixista des de la península en els anys finals del franquisme; membre del Comitè de Solidaritat amb els Presos Polítics. Participà activament en l'or-

Tenim al davant una foto històrica. Aquí podem veure la dirigent comunista (OEC) Margalida Chicano Sansó el dia de la fundació del GAD (Grup per a l'Alliberament de la Dona). Era l'any 1978. Margalida Chicano va ser cofundadora d'aquest grup feminista mallorquí.

ganització del GAD. Segons ens explica aquesta dirigent comunista (cintes enregistrades el vint d'agost de 1995 i el dotze de setembre de 1997, el GAD, amb el temps, s'organitzà en grups de treball (per cada problemàtica concreta) i s'especialitzà en la reivindicació dels drets laborals, familiars i sexuals de la dona. S'impulsaren campanyes favorables al divorci, en favor de l'avortament i per anar explicant la problemàtica sexual de la dona ja des dels instituts. El grup edità nombrosos fulls explicatius d'aquests problemes i prioritzà en tot moment les xerrades informatives a les barriades populars. El GAD igualment, entre moltes altres activitats, organitzà una assessoria jurídica per a la dona ja que, en aquella època (parlem dels anys 1978-80), no hi havia la quantitat d'organismes oficials que ja han fet seva part de les reivindicacions de les comu-

nistes mallorquines (OEC-MCI). Entre les diverses activitats polítiques que portava a terme, Margarida Chicano s'encarregava igualment del servei de premsa de l'Agrupació Feminista de l'OEC. Com a una de les responsables més destacades d'aquest sector, elaborà nombrosos documents referents a la situació de la dona mallorquina i participà en els debats constitucionals del moment. En un article (Balears, trenta de maig de 1978) titulat "La situació de la dona en el projecte constitucional" escrivia: "La Constitució [per a ser autènticament democràtica] ha de reconèixer els drets democràtics de la dona en la família, la igualtat de deures i obligacions dels components de la parella en tots els aspectes de la vida familiar... així com el dret democràtic a la separació matrimonial". (Fons de Documentació Antifeixista-FDA). Ω

La família i l'educació: conversar o malparlar?

Quan sentim la paraula **educació** tot d'una la relacionam amb la paraula **escola** perquè l'escola té encomanada part d'aquesta tasca, en aquest escrit, però, volem treure, i retreure, que l'hauríem de relacionar també amb la **família**.

La família també educa, això és evident. Algú diria que hi ha famílies que maleduquen, i per ventura no aniríem gens errats. La família educa en els hàbits quotidians i més necessaris per a viure en societat. Els nins i nines reflecteixen els costums i els valors que hi ha per ca seva.

Aprendre a vestir-se i a ben vestir-se, a netejar-se i voler anar nets, a menjar bé, a respectar i valorar els altres, a defensar-se de les agressions. A expressar l'efecte i estimació, a valorar l'entorn i mantenir-lo... Tot això i més ho aprenem a ca nostra en primer lloc.

Podríem dir que és la primera escola dels infants i podríem dir també que cada dia i en cada moment hi ha classes de moltes assignatures. Per exemple de llengua: aprenem a parlar i a saber escoltar i, el que és més important, aprenem a saber escoltar i saber parlar: habilitats

imprescindibles per viure en societat i per aprendre després les matèries escolars i, posteriorment, un ofici, qualsevol.

Si ens passem pel carrer, pel parc, i fem esment de com parlen els més joves (i els no tant joves), ens trobam amb bastants malparlants. I, sobretot, ens trobarem que ho són de forma inconscient. No saben parlar d'una altra manera o no saben en quina situació, amb qui i com és adequat "malparlar". A ca seva deuen parlar així? No tenen temps per conversar entre ells?

És només un exemple de la deixadesa de la família, i per extensió dels adults, cap a les seves responsabilitats. No tot s'aprèn a l'escola. És més, l'escola no podria fer canviar segons quins hàbits i segons quins valors.

Però també l'entorn és educatiu: els veïnats, els amics, la botiguera, el municipal, l'amo del bar... intervenen en aquelles situacions o ho podrien fer, encara que en moltes ocasions els adults o gosam o passam.

I així els suram! No tot s'aprèn a l'escola. Ω

Margalida Barceló.
Llum d'oli. Porreres.

ALIHOTEL S.L.

**ALIMENTACIÓ
HOTELERA**

Carrer des Conradores, Naves Alquinsa - A - 2
☎ 971 60 48 01 - Fax 971 60 47 68
07141 Polígon de Marratxí (Mallorca)

CATALUNYA,

**CAFETERIA
CA NA CANTONA**

**MENJARS CASOLANS
PLATS COMBINATS
DINARS I SOPARS D'EMPRESA**

**PLAT DEL DIA 750 PESSETES
Sala privada de 60 places**

Telèfon 971 14 40 31 SANTA EUGÈNIA

B A L E A R T

Na Penélope Yanyez és la madona jove de la **Carnisseria Duchisela** de Maó. Fan sobrassades, botifarrons i camaïots, igual que a Mallorca. També fan un embotit anomenat **carn i xulla**. Els trobareu al 971364530

En Biel Moyà és l'amo, juntament amb el seu germà Sebastià de la **Fàbrica de Licors Moyà D'Artà**. El seu padri va obrir aquesta fàbrica l'any 1886. L'any 1936, les bombes republicanes l'esbucaren, però poc temps després, fou reconstruïda.

N'Albert Carrasco de Barcelona és el representant de diferents màquines de tallar fusta (per començar les escultures), i subministres per a tallistes, escultors i restauradors de mobles. El seu telèfon és el 670374255.

Fa 22 anys que la Família Monleon de Paterna (a 4 quilòmetres de València) regenta la **Fàbrica Estmon** de reproducció de mobles antics i restauració. El senyor Monleon és Mestre Artesà i té el premi d'artesanía 1992 atorgat per la Cambra de Comerç de València. El seu telèfon 961382183

Fa 7 anys que en Joan Mora i el seu Cosí Miquel regenten l'empresa **Polit i Serrat de Pedra** a Porreres. Serren i poleixen marès de Porreres i pedra de Santanyí. La Cambra de Comerç els ha donat el premi al Millor Regal, per un carretó de batre miniatura.

Fa 30 anys que en Carles Icardi de l'Uruguai viu a Eivissa on realitza distintes tècniques de Ceràmica. Era a Balear.

Fa 28 anys que n'Andreu Romero fabrica bosses, sandàlies, corretges, tot fet a mà. Viu a la Vila d'Eivissa.

Fa 12 anys que els germans Benito regenten la Fàbrica de Perfums **Flor d'Ametler** al Pont d'Inca. La va fundar en Bernat Vallori fa 50 anys. La comercialitzen arreu de Mallorca.

Mercé Reis del Brasil fa 11 anys que viu a Eivissa. Amb el seu home, en Paulo Viheira, fa i comercialitza figueres eivissenes.

En Miquel Català, és mestre artesà. És l'amo del taller **Test i Formes**. Fabrica rosetons, brolladors, il·luminació interior i exterior, tot de test i fet a mà. El trobareu a la Via Alemanya, 32 de Manacor.

En Domènec Maimir és Mestre Artesà, decorador i dissenyador de tota la vida. Treballa la plata, el vidre i pinta retrats.

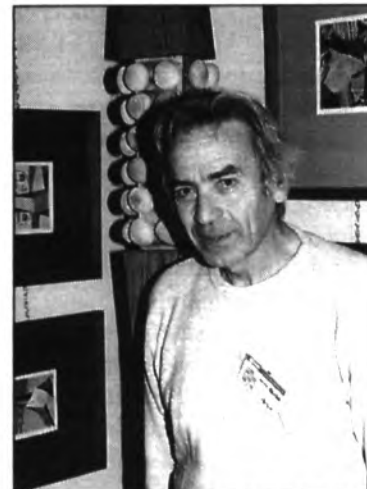
La senyora Papini de Florència, fa gegants i caps grossos a una casa del terme de Lluçmajor.

La Família Barceló del Port de Pollença. La mare és **Mestre Artesana en Brodats**, i pintora. El fill és el comercial.

Na Margalida Rosselló és la madona jove de la **Fàbrica de Galetes i Torrons can Gelabert**. Fa 20 anys que compraren la fàbrica a n'en Gelabert de Llubi i traslladaren la maquinària a Porreres.

Es en Juli Bauçà de sant Rafel d'Eivissa. Feia mig any que no el veiem i el trobarem a Balear. La senyora Papini de Florència, fa gegants i caps grossos a una casa del terme de Lluçmajor.

Fa 24 anys que en Gabriel Miralles és l'amo de la **Ganiveteria Miralles** de Muro.

Fa 20 anys que na Caterina Horrach d'A-laró fa punt de passamaneria, allò que en foraster es diu "macramé". La trobarem a Balear.

* Fa 6 anys que en Bernat Pons regenta la fàbrica de xocolates i altres llepolies **Sa Tropical** al poble d'Aló a Menorca. Els seus productes estan a la venda a totes les pastisseries, Botigues i supers de l'illa. A Mallorca el seu representant és l'amo del **Dolços Mallorca** que està al Polígon de Marratxí. El seu telèfon es el 971371191. A la foto amb el seu fill Bernat.

Una constitució exhaurida

BERNAT JOAN I MARÍ. PRES. D'ESQUERRA REPUBLICANA-ILLES BALEARS I PITIUSES

Els ordenaments legals, com tot, periclitin, caduquen, acaben fent-se vells i no servint. N'hi ha que, inicialment, ja no presenten el plantejament adequat, però es pot discutir si aquest era o no possible en el moment de sortida. Per exemple, la Constitució espanyola podia perfectament ser discutida, a causa dels seus inqüestionables déficits democràtics, ara fa vint anys. Però es podia contraargumentar que la manca de tradició democràtica, el fet de sortir d'una dictadura, l'ombra de l'exèrcit i de sectors antidemocràtics diversos planant-hi per sobre, constituïen elements més que suficients per aprovar una Constitució deficient. Millor era, en aquelles circumstàncies, una constitució dolenta, amb uns mínims de democràcia formal que no cap constitució i continuar amb les "Leyes fundamentales del Movimiento", o alguna feixistada per l'estil.

Foscom fos, els déficits democràtics de la Constitució espanyola hi eren, i, sobretot, hi són.

El primer gran déficit en aquest sentit és el no reconeixement del dret d'autodeterminació per a les nacions integrades no voluntàriament en l'Estat espanyol. En el moment de plebiscitar la constitució espanyola, Euskadi no va donar-li suport majoritari. Això no va fer replantejar res, perquè se suposa -a partir del propi text constitucional- que la sobirania recau en el conjunt del poble espanyol (llegeixi's, poble espanyol més els gallecs, bascos i catalans, intentats d'assimilar). Actualment, no s'ha introduït cap canvi que permeti el reconeixement d'aquest dret democràtic col·lectiu, però ben probablement comptaria amb una majoria favorable, tant a Euskadi com a Catalunya.

Un altre gran déficit democràtic és el que atribueix a l'exèrcit de vigilar perquè es mantengui, entre d'altres coses, la integritat territorial de l'Estat. Això implica que, en cas que un parlament autònom declaràs la independència d'una part de l'anomenat "territorio nacional", l'exèrcit, d'acord amb el text constitucional, podria intervenir per tal d'impedir aquesta decisió, encara que fos presa d'una manera democràticament impecable. La integritat territorial de l'Estat, doncs, constitueix, segons la

Constitució espanyola, un valor superior al de la democràcia mateixa.

Hem viscut un any en què s'han produït canvis importants, que, en celebrar-se els vint de l'aprovació de la constitució vigent, s'haurien de tenir en compte.

Per un cantó, es va signar la Declaració de Barcelona, acord entre el Bloc Nacionalista Gallec, el Partit Nacionalista Basc i Convergència i Unió. En aquesta declaració, els partits esmentats apostaven per una Espanya confederal, en què es reconegui l'entitat nacional de les quatre nacions que formen l'Estat -l'espanyola, la gallega, la basca i la catalana-. En aquesta fórmula confederal, cadascuna de les quatre nacions gaudiria d'una sobirania pròpia i hi hauria un nexe comú que seria la monarquia. Tornaríem, per tant, a una estructura més austriacista que no pas borbònica.

D'altra banda, al Euskadi es va signar l'Acord de Lizarrar, en què es demanava el reconeixement explícit del dret d'autodeterminació com a camí cap a la pau en aquell país. En les eleccions autonòmiques basques, els partits signants de l'Acord de Lizarrar aconseguiren una majoria folgada, malgrat l'augment de participació electoral.

En la mateixa línia, el Parlament de Catalunya també acordava una declaració favorable al dret d'autodeterminació per a la Nació catalana.

Tot això s'està movent, i s'està movent dins els límits més estrictament democràtics. Des dels partits polítics majoritaris a l'Estat espanyol i des del propi govern de l'Estat, no s'hauria d'oblidar que no només hi va haver un poble que, en el moment de plebiscitar la constitució, no va aprovar-la, sinó que probablement n'hi ha un altre que avui dia discuteix la validesa actual d'aquesta mateixa constitució, tal com està actualment.

Es tracta, per tant, d'una constitució exhaurida, que, perquè es pugui establir una democràcia plena, reconeixent els nostres drets col·lectius, ha d'ésser recanviada. No es poden atorgar poders extrademocràtics als militars ni es pot impedir l'expressió de la voluntat popular de les nacions sense estat. Ω

Jo m'acuso...

MANUEL GARCIA GRAU *

Com a professor d'ensenyament secundari, com a professor universitari, com a escriptor o simplement com a valencià, jo m'acuso de parlar català i viure al País Valencià. I ho faig perquè intento viure amb certa consciència esmolada i amb la democràcia i la llibertat com estendards d'una història que, ben al contrari, no ha estat gens amable, fins fa veritablement poc i, encara, amb certs desgreuges legals i polítics, amb la llengua i la literatura catalanes. I m'unesc així a la campanya engegada amb aquest "Jo m'acuse..." per més de 40.000 docents per protestar contra la proposta de llei que el dimecres dia 23 d'octubre va ser aprovada a les Corts Valencianes, a proposta d'un diputat d'IP i amb el suport del PP i d'UV, en que instava a la inspecció educativa que verificara que a les aules de batxillerat i de primària no s'usen termes com País Valencià, o que es diga que el valencià és una variant del català, ja que això, segons ells, anava en contra de l'Estatut, quan la cosa és que no és així: al seu preàmbul apareix aquesta denominació i la llei de creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua parla, encara que sia de manera el·líptica, de la pertinença del valencià al diastema lingüístic dels territoris de l'antiga Corona d'Aragó.

En termes senzills: que es fiscalitzen aquells docents que, fent ús de la seua titulació acadèmica i universitària i dels criteris lingüístics internacionals, usen tals denominacions. Quan un govern -qualsevol govern autonòmic, central, federal...- promou una persecució ideològica, econòmica, religiosa... contra una cultura, d'això se'n diu persecució, ni més ni menys. Quan eixe govern paralitza, atura i vol fer morir per inanició una cultura i una llengua que

n'és la seva expressió, d'això se'n sol dir també, persecució. Quan un govern pacta amb uns diputats que l'únic que pretenen és enquistar l'anomenat conflicte lingüístic per salvar la foto i després diu una cosa a uns i una altra a uns altres per que no sé quines dinàmiques socials forcen a no sé què, d'això se'n diu política. Quan eixe mateix govern ni ajuda ni promou ni incentiva una cultura -escrita, audiovisual...- d'un territori, llavors tornem a anomenar-la persecució -o repressió, o marginació...- política. I a més: quan un govern valencià vol transformar la inspecció educativa en una mena de policia ideològica, d'això se'n diu inquisició o censura... o persecució.

Un territori, el del País Valencià, de més de set-cents anys que està veient com el partit de dretes que governa el seu espai administratiu -amb el suport de tres diputats d'UV-, que cultural i lingüístic, comparteix amb altres territoris també ben antics, es comporta així, com un veritable partit de dretes, però situat a l'extrema dreta ideològica: manant, instigant, obligant, menystenint, fiscalitzant... i perseguint la cultura pròpia i ben antiga dels valencians o, el que és el mateix, aquells docents, escriptors, associacions que en són tribuna, ensenyament o perseverança enmig de la història. I això és així pel fet, de tot un seguit d'actuacions que aquesta dreta ha fet en l'espai de temps que ens governa. Per un costat, es tapa el crit de la pròpia consciència omplint-se la boca dient que ella ha permès i facilitat el pacte lingüístic. Això, un ciutadà amb un mínim d'esperit crític i consciència democràtica sap que no és cert, però ho pot justificar dient que a la fi s'ha posat fi a un procés iniciat per la mateixa dreta ara fa vint anys. Al darrer, ha deixat, mentrestant, tot un rastre de persecucions i fiscalitzacions amb els docents, escriptors, editors, associacions culturals... que fan que la seua manera de fer política sigui nefasta per a la cultura amb menys ressorts mediàtics,

econòmics i polítics. Un rastre format per coses com ara la supressió de l'ajut genèric per l'edició del llibre en valencià (amb el greuge que això suposa per a moltes editorials valencianes, petites i vinculades sobretot a aquesta terra) i per les mancances que propicia la xarxa de biblioteques; com ara la no supressió de la censura prèvia dels llibres de text, supressió que si, ha anul·lat el Govern espanyol, governat pel mateix partit; com es ara, la retirada inquisitorial del nom d'Enric Valor de l'institut de Castalla per part de l'alcalde del PP durant l'estiu, quan tota -tota!- la comunitat educativa i bona part del poble ja ho havia acordat; la supressió maniquea de la IVEI, institució que incentivava el diàleg i la raó crítica en valors com l'obertura a temes europeus i amb un catàleg de publicacions envejable i de forta projecció acadèmica; com ara la no ajuda a la Federació d'Escoles Valencianes, que aglutina unes sis-centes escoles, d'un total de dues mil, ni en cap dels seus multitudinaris i rigorosos congressos ni en la promoció i normalització del valencià fora de l'àmbit estrictament educatiu, i, per finalitzar, entre molts, massa contundents exemples, la no concessió a l'Associació d'Escriptors en llengua catalana, -secció País valencià- d'un ajut sol·licitat -i concedit en primera instància- pel fet que siga una associació que té la seu social a Barcelona, oblidant que al País Valencià, cent dos escriptors -molts d'ells reconegudíssims i traduïts a moltes llengües occidentals - en formen part força activa i fan comú un mateix i antiquíssim espai cultural i lingüístic amb Barcelona, Lleida, Palma o Perpinyà.

Vist així les coses, les paraules persecució o fiscalització, no són gens gratuïtes. Més be se queden curtes, ja que aquesta rima amb persecució o inanició o abolició o... Per això, quan un govern com el que governa ara ací, fa per un costat fa totes aquestes coses -i a més, malauradament- d'una manera directa i subliminal, sense que ningú se n'adoni, o de la manera més liberal, centrada o pactista, llavors la paraula que s'escau és la d'hipocresia. Una contundent, menystenidora, flagrant i brutal hipocresia. I aquesta aprovació de la proposta de llei fiscalitzadora o persecutòria n'és la gota que ha de fer vessar el got. Ω

* Membre de la Junta de l'Associació d'Escriptors en Llengua catalana-País Valencià, professor de valencià a l'ensenyament secundari, professor de filologia Catalana de la UIJ i escriptor.

URGÈNCIES
MÈDIQUES I SOCIALS
24 HORES
Telf. 971 457505

S.O.S. 2000 PALMA
TREBALLAM AMB LA SEVA
ASSEGURANÇA PRIVADA

REHABILITACIÓ * PODOLOGIA * MASSATGES TERAPEUTICS *
DIETÈTICA * RAIGS X
ANÀLISIS CLÍNICS - TREBALLADORS FAMILIARS

Carrer Enginyer Gabriel Roca, 16 (Passeig Marítim devora l'Auditori) - 078014 Ciutat de Mallorca

L'ESTEL

EL DIARI DELS MALLORQUINS

SUBSCRIVIU-VOS-HI !!

ANUNCIAU-VOS-HI !!

TEL.: 971 26 50 05

ES PONT D'INCA

Les germanes Simonet són les madones joves des les **Joieries Mian** amb central al Pont d'Inca. Tenen sucursals a Santa Maria del Camí, Alaró, sa Cabana, i al carrer de Pasqual Ribot i de Balmes a Ciutat.

Fa 4 mesos que na Maite Diaz i na Raquel Garcia regenten la **Botiga de 100 i de verdures Diaz-Garcia** al Pont d'Inca.

Fa mig any que na Maria Segura i en Guillem Salvà han obert la **Botiga de Menjars Preparats Bon Profit** al Pont d'Inca. Venen el menjar a pes: el quilo de "frit" o de "Callos" va a 1.300, les albergínies farcides a 1.500, i els caragols a 1.600. Per a comandes al 971608133.

Fa 3 anys que na Manuela Campos de sa Cabaneta regenta la **Floristeria Campos** al Pont d'Inca.

Fa 2 anys que na Rosa Llagostera regenta al **Bar Moyans** a la barriada de sa Cabana des Pont d'Inca. Organitzen una lliga de dards. La seva especialitat són les aletes de pollastre i els entrepans de llom.

Fa 23 anys que en Josep Homar regenta el **Bar Cabana** a la barriada de sa Cabana des Pont d'Inca. Despatxa tapes i entrepans. És un bar del Barça i del Mallorca.

* Fa un mes que na Verònica Fernandez ha obert la **Botiga de Modes Verònica** a la barriada de sa Cabana des Pont d'Inca.

SA CAPOLADORA

Pinochet

Li ha arribat el seu Sant Martí.

Illes Press

Aquesta publicació és tan poc "professional" que en el títol utilitza la llengua nacional (el català) i la llengua internacional per excel·lència (l'anglès), però els continguts són gairebé exclusivament en foraster.

Al darrer número fan gran publicitat a en Tomeu Martí i als moviments socials i polítics de caràcter independentista. La informació, a càrrec de "Joan Tur", és prou correcta en el seu conjunt i sembla un informe policial fet a base d'informació procedent dels comunicats a la premsa i de les aportacions de qualcú vinculat en certa manera a la premsa i a la policia.

Esperem que la presència del joves del PSM en el llistat dels "radicals" que lluiten per la independència de la nació catalana no espanti en Sampol o en Morro i ordenin al seu representant que no participi d'aquestes activitats revolucionàries.

Rodríguez per President

Avançaríem notablement en el camí cap a la independència.

Ses Llengòs

Estan molt animats amb la seva campanya contra el conseller Ferrer i el Govern. I això que el president Matas els va rebre amistosament.

Seleccions nacionals

A la plataforma que ha recollit prop de mig milió de signatures a favor de les seleccions nacionals no hi ha participat cap dels notables de Convergència com a impulsor, i ara sembla que s'han fet seva l'exigència. Però no ens hem d'enganyar, es tracta d'utilitzar una cosa emblemàtica (les "esencias nacionales" com la Selección Española) per aconseguir millorar el finançament autonòmic i esperar que caigui qualche nova competència. En el cas dels esports, ens haurem de conformar amb el rugby i el waterpolo i un partit de futbol Catalunya-Bulgària de tant en tant.

Ono, Retevision, Ikea...

Les campanyes publicitàries d'aquestes macroempreses són fetes sistemàticament en espanyol a Mallorca. Les mateixes empreses utilitzen habitualment la nostra llengua en les campanyes que fan al Principat. Veuen tan clar que Mallorca és territori espanyol, com Valladolid? La llengua pròpia dels seus millors clients (reals i potencials) és la catalana. Que s'ho facin mirar.

Televisions enemigues

Les cadenes televisives espanyoles no perden cap oportunitat de criminalitzar o ridiculitzar el nacionalisme independentista. La informació que es va donar sobre els resultats de les eleccions al Quebec n'és una mostra prou clara: el fet diferencial dels quebequesos radica essencialment, segons les TV espanyoles en el fet que aquests fumen més i es divorcien més que els anglòfons dominants al Canadà. Ω

A l'entorn del verb collir i agafar (i II)

El mot *collir* ve del llatí *colligere*, que vol dir "recollir", "aplegar" el qual deriva de *legere*, que té el significat d'"agafar", "escollir", "llegir".

Actualment aquest verb té una accepció general d'arregar els productes de la terra (usualment es diu *plegar* entre els valencians) o d'arrancar una planta, una flor, un fruit, etc. del lloc on estan sembrats. Notem, a més, que *recollir*, a banda del significat d'"arregar els fruits de la terra", també té un sentit d'*aplegar* ("aplegar els caps de bestiar"), de prendre o agafar una cosa que està en perill de perdre's o de no aprofitar-se ("...va caure d'una alçària de vint pams. No va ser recollida fins a la tarda" / "Els envien a la Seu per recollir aquells olis"), o àdhuc el sentit arcaic d'*acollir* o rebre algú hospitalàriament, de donar alberg o asil, i de retirar-se o entrar en un lloc protegit.

Coromines assenyalava que aquesta especialitat del significat del verb és més aviat recent, per tal com en la llengua de l'època medieval la varietat dels usos de *collir* res-

tava molt més gran que en la llengua d'avui. En alguns parlars, certament conservadors en el llenguatge, i sobretot en algunes cançons populars, encara es poden trobar expressions com "ja l'he trobada a la font: *collia* de l'aigua fresca/ ja li dic: Déu me la guard..." (d'una cançó popular del Gironès), o també "lo *collí* en gran ira" (en el sentit d'advertir o retenir quelcom o qualcú en un moment determinat, en un text erudit del poeta Reixac). En cap d'aquests casos no podem parlar d'una influència forastera, ni encara menys d'un calc estranger.

El fet que el verb *collir* hagi estat considerablement el seu camp semàntic -especialment en algunes contrades i en determinats sectors de la població-, i torni abastar moltes de les accepcions que tenia en temps pretèrits, no és degut, òbviament, a un revifament de les formes antigues, sinó que constitueix com hem dit adés, un calc claríssim dels usos del verb castellà *coger*.

L'epíleg de la qüestió rau en la següent veritat irrefutable; l'hege-

monia política castellana (espanyola) ha comportat tostemps una manera o una altra d'hegemonia lingüística. Els catalans, els catalanoparlants, ens hem trobat insistentment sol·licitats per les atraccions d'un altra idioma (ací, el castellà) que disposa d'uns mecanismes i d'uns mitjans de "convicció" abassegadors. A Mallorca (i a les Pitiüses i al País Valencià) les defenses de la llengua són minses, car ens movem en uns marges de voluntarietat, de supeditació i de marginació clars. **Joan Fuster** ho va dir clarament: "Els pobles subalterns prenen (o, si voleu, reben) més que no donen, en assumptes de llenguatge". Queda dit. Ω

Andreu Salom i Mir

Nota de la redacció: Els pagesos som els qui tenim més clar això de collir o aplegar. Collim figues, quan són madures a la branca de la figuera. Les aplegam quan són seques i estan en terra. Tot allò que està en terra, o damunt una taula o allà on sia s'aplega. Aquells fruits que estan aferrats a l'arbre o a la planta, se cullen.

El Mallorca va guanyar, va convencer i va mereixer més gols al seu marcador

PER RONNIE WOISKI BONET

RCD MALLORCA 1
BETIS BALONPIÉ 0

ALINEACIONS

MALLORCA BETIS

Roa	Prats
Olaizola	Cañas
Marcelino	Olias
Siviero	Merimo
M.Soler	Solozabal
Lauren	Luis Fernandez
Engonga	Benjamin
Ibagaza	Fernando
Stankovic	Ito
Dani	Finidi
Biagini	Oli

INCIDÈNCIES

Àrbitre: Fernandez Marin

Targetes grogues: Marcelino, Olaizola, Engonga.

Espectadors: 12.931.

Terreny de joc: Massa ràpid.

Gol: Min.82 rematada de còrner de Marcelino i cop de cap de Dani.

Oportunitats: min. 7, xut de Biagini que agafa de manera àgil Prats; min. 23, gran jugada d'Ibagaza que culmina Lauren rematant a les mans del porter Bétic; min. 55, Stankovic sol davant de Prats i estupenda reacció del porter; min. 70, Denilson frega l'escaire dreta d'en Roa.

Tretze jornades disputades, cinc de líder, tres seguides i sis punts de diferència respecte als

totpoderosos Real Madrid i Barcelona.

El Mallorca guanyà com sempre, treballant molt i esperant la mínima escletxa defensiva de l'equip rival per marcar un únic gol i defensar la renda fins el final.

El sistema de Clemente, fins ara era la més productiva de les darreres jornades; tres partits jugats, tres victòries, per tant nou punts. Els Béticos vingueren al Lluís Sitjar amb un plantejament tàctic molt atrevit deixant al futbolista més car del futbol mundial assegut a la banqueta. Només quan sortí en Danielson se veren mostres d'un joc alegre i esperançador dels al·lots d'en Clemente. La resta del partit fou de total entrega, com sempre, dels d'en Cúper que, sense ser conformista, rendibilitzà amb una victòria ben merescuda a l'esforç dels seus jugadors. Ω

SANTA EUGÈNIA

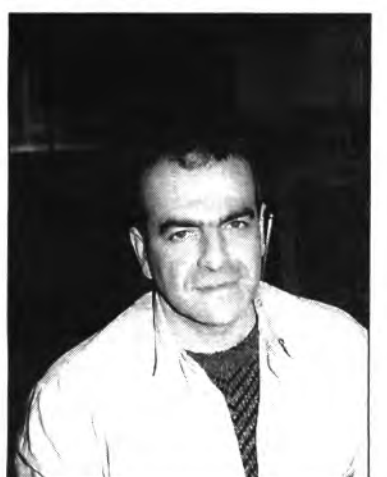
Fa mig any que n'Antoni Maiol de Vilafra, regenta el Bar Can Prim a Santa Eugènia. Despatxa menús a 750 ptes.

Fa 6 anys que na Maria Bibiloni va obrir la Cafeteria Ca Na Cantona a Santa Eugènia. Despatxa el plat del dia a 750 ptes. El president Mates hi va a sopar quan visita el poble

En Tomeu Parets és el germà de l'amo del Magatzem de Material de Construcció Can Guillot a Santa Eugènia.

Fa 18 anys que n'Antoni Vidal regenta el Taller de Cotxes can Ferriol a Santa Eugènia. És l'únic taller del poble.

Moviment ecologista i política institucional

Supòs que, a nivell de dinàmica de partits polítics pura i dura, allò que convé a cada partit és arribar a tenir el major nombre possible de militants, de gent treballant activament pel partit i enquadra dins la pròpia disciplina que aquest genera. Ara bé, moltes vegades, allò que és convenient per a un determinat partit polític pot no ser convenient no ja per a un moviment més ampli que vagi en la mateixa direcció, sinó que fins i tot pot ser contraproduent per a les idees mateixes que el partit en qüestió es dedica a defensar.

Vaig aquesta reflexió encara una mica espantat per la proposta que alguns dirigents d'Els Verds han fet als socis del Grup d'Estudis de sa Naturala (GEN) i de Friends of the Earth / Amics de la Terra perquè s'integrin en aquesta formació política. Els Verds són un partit polític entre d'altres, que, com a tal partit (i sigui'm permesa la pura raó de peu de banc), representa una opció partidista. El GEN o Amics de la Terra, en canvi, són associacions que justament tenen la voluntat de no representar opcions partidistes determinades, sinó de poder incloure el màxim de persones que vulguin treballar conjuntament en la defensa de la natura i del

medi ambient a l'illa d'Eivissa.

Fer passar, per tant, tot aquest capital del moviment social a una opció de partit constituïria, al meu entendre, un gravíssim error. Automàticament, si aquestes associacions es decantaven per l'opció política d'Els Verds, tots els socis que militen en d'altres opcions polítiques (i n'hi ha d'unes quantes més, a fe de món!) ens hauríem de donar automàticament de baixa del GEN o d'Amics de la Terra, perquè, si no ho fèiem, ens estaríem tirant pedres damunt la nostra pròpia teulada.

L'opció d'aquestes associacions ecologistes pels Verds contribuiria, per tant, a debilitar notablement la força del moviment ecologista a l'illa d'Eivissa. Justament el contrari d'allò que el mateix partit d'Els Verds defensa.

La qüestió de la relació entre

moviments cívics i militància política constitueix un tema de discussió important, que de vegades mostra comportaments sorprenents o, fins i tot, paradoxals. No es pot, en cap tipus de pensament lògic, procedir contínuament a la sacralització de la independència política -avui dia, per exemple, a l'hora de participar activament com a representant d'un possible pacte d'esquerres, és molt millor ser independent que no, per exemple, militar a ENE o a ERC- i, d'altra banda, demanar la inclusió de les persones actives en moviments socials diversos en estructures polítiques tradicionals.

Als nacionalistes d'alliberament eivissencs, per exemple, mai de la vida no se'ns acudiria demanar que els socis de l'Institut d'Estudis Eivissencs passassin a donar suport a les nostres opcions polítiques, perquè l'e-

xamplament de la base social favorable a la nostra llengua i cultura passa precisament perquè s'hi puguin associar -com ho poden fer a l'IEE- persones que, per exemple, militin a partits com el PSOE o el PP (o com els propis Verds). Comprometre l'IEE amb opcions partidistes constituïria un error gravíssim i debilitaria el treball en favor del català i de la cultura de les nostres illes. Des d'una perspectiva cívica no ens ho podem permetre de cap manera: hauríem de ser brutalment partidistes per permetre'ns aquest tipus de frivolitats.

Observem, finalment, que a les illes amb un moviment ecologista més fort, aquest no pretén estar representat per un únic partit polític, sinó que la

defensa del medi ambient està integrada en d'altres partits i la feina d'agitació i de conscienciació fonamental la fa el GOB.

A Mallorca, on l'ecologisme és una bona mica més fort que no a Eivissa, Els Verds no tenen cap tipus de representació. A Menorca, l'illa amb més ecologistes actius, amb un GOB considerablement fort i amb un moviment en aquest sentit prou destacable, Els Verds ni tan sols existeixen.

Potser caldria reflexionar sobre quines són les millors estratègies per defensar el medi ambient i per arribar als objectius que, amb la millor intenció del món, es persegueixen, de vegades d'una manera ben equivocada. Ω

Bernat Joan i Mari
President d'ERC-Balears i
Pitiüses

Carritx
ASSESSORS

ASSESSORIA
FISCAL,
LABORAL
I JURÍDICA

Correr Princesa d'Espanya, 23-B Tlf.: 971 60 53 45
Es Figueral 07141 MARRATXI Tlf.: 909 68 98 98
MALLORCA Fax 971 60 53 44

L'antifranquisme a Mallorca. V LLIBRE

1976-78: Els joves revolucionaris mallorquins (les JEC), avantguarda del deslliurament nacional y social de les Illes

MIQUEL LÓPEZ CRESPI

El socialisme autogestionari del PSM i de l'OEC (i el d'altres partits com MCI, etc) era situat permanentment en la marginació com a qüestió propera al terrorisme (!)

Els anys 1976-78 es donà una forta campanya de criminalització de l'esquerra mallorquina. El socialisme autogestionari del PSM i de l'OEC (i el d'altres partits com MCI, etc) era situat permanentment en la marginació com a qüestió propera al terrorisme(!). Era el càstig que servils i vividors del sistema ens donaven als que no havíem acceptat una Constitució que negava el dret a l'autodeterminació i a la construcció de la nostra nacionalitat (els Països Catalans).

Només alguns periodistes amb fort sentit ètic s'atrevien -en comptades ocasions- a entrevistar algun membre dels nostres partits. S'ha de recordar que els comunistes (OEC, MCI, etc) no havíem estat legalitzats i per tant no poguérem participar en les famoses eleccions "democràtiques" del 15 de juny de 1977. Hi haguérem d'anar d'amagat, sota la falsa denominació d'Agrupacions d'Electors (per a qui li interessés la història d'aquelles mancances democràtiques diré que els comunistes de les Illes hi anàrem amagats sota les sigles de Front de Treballadors de les Illes). Per això en la premsa oficial de fa vint anys trobareu ben poques entrevistes amb els homes i les dones que, des de feia dècades, lluitaven contra el franquisme per aconseguir la llibertat del nostre poble. I molt manco notícia de les accions de les organitzacions juvenils (JEC) o dels moviments sociopolítics (Comissions Obreres Anticapitalistes, Plataformes Anticapitalistes d'estudiants o de Barris, per posar-ne algun exemple d'organitzacions molt actives). En aquests capítols parlarem una mica de les JEC, l'avantguarda juvenil mallorquina dels anys finals de la dictadura i inicials de la democràcia.

Mentre els vividors i especuladors de la dreta -els hereus dels botxins del 36- quadrículaven Ille per oferir-la al capital estranger, els joves comunistes mallorquins (JEC), organitzaven accions solidàries contra el feixisme i el capitalisme mundials. En la fotografia de finals dels setanta Guillem Ramis i Macià Abraham enlairen una pancarta de solidaritat amb el poble xilè.

La periodista Assumpció Cortés, des de les pàgines del diari Última Hora, va fer tot el possible per rompre el mur de silenci que (any 1978!) encara criminalitzava els antifeixistes mallorquins

Un any després de la primera provatura electoral, el lector mallorquí encara ignorava quina havia estat l'aportació a la lluita per la llibertat de militants com Antònia Pons, Josep Capó, Aina Gomila, Margarida Chicano Sansó, Guillem Ramis, Antonio Muñoz, Mateu Ramis, Conxa Nadal, Josefina Valentí, Guillem Coll... (i desenes i desenes d'altres lluitadors anònims en defensa de les nostres llibertats nacionals i del socialisme). La periodista Assumpció Cortés, des de les pàgines del diari Última Hora, va fer tot el possible per rompre el mur de silenci que (any 1978!) encara criminalitzava els antifeixistes mallorquins. Peraixò és d'agrair les entrevistes que realitzava en un clar intent de fer justícia als qui, de veritat, eren els autèntics protagonistes de la transició lluny de la lluita per ocupar poltrones i xuclar

bons sous del nou estat sorgit de la reforma del règim per tal de conservar el sistema de dominació capitalista. En aquesta línia, en la secció "Dona i política", dia 1 de maig de 1978, entrevistava l'encarregada del Comitè de Premsa i de l'organització de la dona dins de l'OEC, l'estudianta de Magisteri Josefina Valentí (que amb el temps esdevindria una de les màximes dirigents del trotsquisme illenc al costat de Ramon Molina, l'historiador que ara mateix dirigeix el Museu d'Art Contemporani de sa Pobla). Josefina Valentí parlava de la lluita dels comunistes de les Illes per aconseguir un autèntic Estatut d'Autonomia, de la lluita per la República. Un Estatut d'Autonomia que servís per aconseguir el màxim d'atribucions econòmiques a la nostra comunitat i que garantís l'oficialitat de la llengua catalana. Aleshores el nostre partit -i els mestres de l'organització en particular- donava suport a totes les accions en defensa d'una escola pública i gratuïta en català. Mata de joc era un exemple quant a la necessària normalització de la nostra llengua.

De les Joventuts d'Esquerra Comunista, de l'OEC i de les Comissions i Plataformes Anticapitalistes en parlaren Antoni Marimon i Miquel Martín en el número 24 de Randa

El 10 de juliol de 1978, la mateixa Assumpció Cortés entrevistava una de les responsables de les Joventuts d'Esquerra Comunista (JEC), Conxa Nadal. Na Conxa explicava la problemàtica de la joventut mallorquina (tant estudiant com treballadora) i alguns dels objectius de la major organització juvenil de les Illes: les JEC.

Cal dir que en l'entrevista, Conxa Nadal (aleshores estudianta a Filosofia i Lletres) deixava ben clar la total i absoluta independència de les JEC. Més encara: criticava aquesta total independència en precisar els minsos contactes existents entre els joves comunistes i el partit "mare" (l'OEC, en aquest cas). Molt encertadament, Conxa comentava que: "De moment, les JEC no han rebut l'ajut necessari per part del partit. Entre altres coses, ha fallat la tasca de for-

mació, ja que si en un començament hi havia la intenció de portar endavant aquesta tasca formativa, el cert és que just s'ha avançat per aquest camí".

De les Joventuts d'Esquerra Comunista, de l'OEC i de les Comissions i Plataformes Anticapitalistes en parlaren Antoni Marimon i Miquel Martín en el número 24 de Randa ("Política i cultura a les Balears, segles XIX-XX", pàgs. 126-131). Però avui tan sols tractarem de les JEC, una de les organitzacions juvenils revolucionàries mallorquines més importants del darrer temps de la dictadura. Diuen els historiadors abans esmentats: "L'OEC va tenir una organització juvenil força important, les Juventudes de Izquierda Comunista en las Islas, que aviat catalanitzaren el nom, Joventuts d'Esquerra Comunista. Celebren llur primera assemblea el 1976. La seva ideologia és la de l'OICE, però simplificada i, com ja hem dit, amb fortes dosis de nacionalisme: 'Som d'esquerreres. I, a més, republicans i comunistes. Som joves revolucionaris [...], som nacionalistes', 'Estatut per les Illes!', 'Autonomia pel poble!', 'Llibertats nacionals i autogovern de les Illes!', 'Visca Mallorca lliure i socialista'".

Per això les constants prohibicions a les seves activitats, la confiscació de publicacions, l'assalt al local central (concretament el que sofriren l'OEC i les JEC el 13 d'abril de 1978)

Les JEC varen ser, sens dubte (juntament amb les joventuts carril·listes) una de les organitzacions juvenils amb més incidència social. En foren dirigents i militants actius destacades personalitats de la cultura i el món professional de les Illes com **Antoni Mir** (president de l'OCB), **Francesc Gutiérrez**, **Caterina Mir**, **Conxa Nadal**, el dirigent de Revolta i destacat sindicalista de CC.OO. **Guillem Ramis**, etc, etc. Malgrat aquesta notable influència, sempre tengué greus traves policiaques i burocràtiques per a donar-se a conèixer. El seu accentuat nacionalisme, republicanisme i provat anticapitalisme no era del gust dels promotors franquistes de la reforma

CENTRE D'ESTUDI DE JUDO
Renshinkan
— LLEVANT MALLORQUÍ —

Tlf. 971 55 15 84
Mòbil 989 68 68 97

L'ANTIFRANQUISME A MALLORCA V LLIBRE

de **M. López Crespí**

Cada quinze dies a **L'ESTEL** (d'agost del 1998 fins a l'agost del 1999)
Per demanar números endarrerits, telefona al **971 26 50 05**

Era el 29-IX-1977: quan molts dels polítics dretans que ara ens comanden encara no sabien el que era la lluita per l'autodeterminació, els joves comunistes de les Illes (les JEC) eren a l'avantguarda dels nostres deslliurament nacional i social. En la fotografia podem veure una part dels joves comunistes (JEC) de Santa Maria que encapçalaren la gran manifestació per l'Autonomia de l'any 1977.

del sistema (1976-77). Per això les constants prohibicions a les seves activitats, la confiscació de publicacions, l'assalt al local central (concretament el que sofrien l'OEC i les JEC el 13 d'abril de 1978). La premsa ressenyà en molt poques ocasions les seves activitats en favor de la llibertat del poble mallorquí. En els meus arxius hi ha dos retalls de data indeterminada. Un, potser de finals de 1977, informa d'una trobada (quasi secreta) de Caterina Mir i Francisco Gutiérrez amb el periodista (F.R.) que signa la informació. Caterina Mir hi parlava de l'esperit republicà i nacionalista de les JEC, dels esforços que, com a organització juvenil, portaven a terme per arribar als joves treballadors i estudiants, malgrat els entre-

bancs continus. L'altre document (3 de març de 1977) és del *Diario de Mallorca* (va signat per una coneguda periodista del temps de transició Beatriz Iraburu). La nota informa dels aldarulls produïts per la Policia Nacional en intentar prohibir l'Assemblea constitutiva. Es tractava de la constitució pública de les JEC que s'havia de celebrar en el Cine Iris de Palma, a les cinc de l'horabaixa. Davant el cine ja hi eren, puntuals, els més de cent representats de la joventut mallorquina. Va ser llavors que, inesperadament, s'hi presentaren tres jeeps curulls de "grisos" que, de mala manera, comminaren els joves a "disolverse". Com explica la periodista de *Diario de Mallorca*: "Los jóvenes [davant la prohibició governamental], en grupos, se dirigieron al seminario nuevo, con la intención de celebrar la asamblea en este lugar; cuando llegaron, la Policía ya estaba allí... Acabó imponiéndose la idea de celebrarla en otro lugar". Efectivament, malgrat la persecució de la Policia, la constitució de les JEC s'efectuà en un indret secret, desconegut per les forces repressives.

Els joves comunistes illencs (JEC) publicaren diverses revistes a les Illes, {faltava la coma} entre les quals caldria destacar *L'Espira* i *Puny clos* (un butlletí intern de gran difusió). Ω

Mentre els dretans burgesos de tots els partits promonàrquics feien milions venent la nostra terra al capital estranger, els joves comunistes (JEC) eren sempre els capdavaners de qualsevol lluita anticapitalista i en defensa dels nostres drets nacionals. En la fotografia dos joves de les JEC (a l'esquerra Maribel Picó).

Refrans populars (I)

- 1) *Qui roba un ou, roba un bou.* (Xavier Maynou) Aquell que és capaç de robar un objecte petit, també serà capaç de robar-ne una molt més grossa. Aquesta dita també es pot extrapolar a altres situacions, que no siguin les pròpies d'un robatori, indicant que si en un moment donat ets capaç de fer una acció, per petita que sigui, estàs predisposat a repetir-la en una altra ocasió.
- 2) *No diguis mai blat si no és al sac i ben lligat, i encara mira que no hi hagi cap forat.* (Salvador Manich, David Mira, Quico Llach)
- 3) *Qui no vulgui pols, no vagi a l'era.* (David Mira, Quico Llach)
- 4) *Ai! Senyor senyor! Tanta roba bruta i tant poc sabó... i tan neta que la vol el senyor rector.* (David Mira)
- 5) *Qui dia passa any empeny.* (David Mira)
- 6) *No diguis mai, d'aquesta aigua no en beuré.* (David Mira)
- 7) *Qui fa un cova, fa un cistell.* (Lou Hevly)
- 8) *Què farem? ... Mala cara quan morirem.* (Lou Hevly)
- 9) *Al pot petit hi ha la bona confitura, i el verí.* (Xavier Maynou, Pau Zabaleta i Llauger) (Jordi Tatxé) Frase predilecta del president Aznar en moments d'intimitat.
- 10) *Ja anem bé per anar a Sants ...* (Josep Campmany i Guillot)
- 11) *El mal de cap, el menjar el bat.* (Josep Campmany i Guillot)
- 12) *Fer-ne d'un pet set esquerdes.* (Josep Campmany i Guillot)
- 13) *Bon vent i barca nova.* (Josep Campmany i Guillot)
- 14) *Les cabres pels seus pecats, porten els genolls pelats.*
- 15) *A cada bugada es perd un llençol.* (Artur Gubern)
- 16) *Carrers mullats, calaixos eixuts.* (Elros)
- 17) *Això s'acabarà com el rosari de l'Aurora.* (Ramon Canela)
- 18) *Caldera vella, bony o forat o tot plegat.* ("Forever")
- 19) *Déu ens lliuri del dia de les enyorances.* ("????")
- 20) *Que el llegir no et faci perdre s'escriure.* (Xavier Maynou)
- 21) *No es pot ésser a missa i a la processó.* (Ramon Jordi Ninot) Es diu quan una persona vol fer dues coses alhora o bé vol abastar més del que pot.
- 22) *el sabater va descalç.* (Francesc Roig i Feliu)
- 23) *El ciri és molt curt, i la processó molt llarga.* (Ramon Jordi Ninot) En el sentit que cal estalviar.
- 24) *La caca de la muntanya no fa pudor, encara que la remenis amb un bastó.* (Pau Zabaleta i Llauger)
- 25) *Déu estreny però no ofega.* (Pau Zabaleta i Llauger) Voler fer més del que poden les teves possibilitats.
- 26) *Una flor no fa primavera, ni dues estiu.* (Pau Zabaleta i Llauger)
- 27) *Totes les masses piquen.* (Pau Zabaleta i Llauger)
- 28) *La guineu, quan no les pot haver, diu que són verdes.* (Aleix Layola i Fabra)
- 29) *Mai no es pot tenir tot en aquest món; S'ha d'escollir entre el sac o les peres.* (Aleix Layola i Fabra)
- 30) *Roda el món i torna al born.* (Aleix Layola i Fabra)
- 31) *Any de neu, any de Déu, però que no toqui res meu.* (Aleix Layola i Fabra)
- 32) *Morta la cuca, mort el verí.* (Aleix Layola i Fabra)
- 33) *Amb bona mar tothom és mariner.* (Aleix Layola i Fabra)
- 34) *Amb el temps i la palla maduren les nespres.* (Aleix Layola i Fabra)
- 35) *El gat escaldat de l'aiguatèbia en fuig.* (Aleix Layola i Fabra)
- 36) *Tants caps tants barrets.* (Aleix Layola i Fabra)
- 37) *Vés a dormir d'hora i lleva't de matí si riquesa i salut vols tenir.* (Pere Grasset)
- 38) *Les aparences enganyen.* (Pau Zabaleta i Llauger) No sempre et pots fiar de qui sembli una bona persona, perquè quan menys t'ho pensis te la clavarà per l'esquena. Es pot interpretar d'altres maneres.
- 39) *Les parets tenen ulls i orelles.* (Pau Zabaleta i Llauger) Sempre has d'anar en compte quan fas les coses, ja que hi pot haver algú espia.
- 40) *De més verdes en maduren.* (Xavier Maynou)
- 41) *Al pagès endarrerit, cap anyada l'hi és bona.* (Oriol Cordon i Vergara)
- 42) *La guilla, quan no les pot haver diu que són verdes.* (Eva Valdés Mielgo)
- 43) *La merda de la muntanya no fa pudor, encara que la remeni el senyor rector.* (Jaume Carbonell) Popular pirinenca.
- 44) *Això són vuits i nous i cartes que no lliguen.* (Jaume Carbonell) Quan és difícil trobar una explicació a un enigma.
- 45) *L'oli d'oliva, tot mal esquiva.* (Jaume Carbonell)
- 46) *No es pot ser a missa i repicant.* (Jaume Carbonell) Per aquells que els agrada abastar-ho tot adhuc si és incompatible; o ser a tot arreu alhora
- 47) *Preu per preu, sabates grosses.* (Jaume Carbonell)
- 48) *Menjar i beure, cardar i jeure, ficar i treure...* (Maria)
- 49) *Si vols estar ben servit, fes-te tu mateix el lliit.* (Ramir De Porrata-Doria)
- 50) *La llengua no te ossos, però en trenca de molt grossos.* (Ramir De Porrata-Doria)
- 51) *No es pot matar tot el que es gras.* (Ramir De Porrata-Doria)
- 52) *De donar ningú es faric.* (Ramir De Porrata-Doria)
- 53) *Mes val un "pren", que dos "et donaré".* (Jordi Llagostera)
- 54) *A gos flac, tot són puces.* (Jordi Llagostera)
- 55) *De mica en mica, s'omple la pica.* (C.G.T.)
- 56) *Guardau-vos d'un "ja esta fet".* (Jorge Llagostera)
- 57) *No tot és bufar i fer ampolles.* (Jorge Llagostera)

M a l l o r q u í !

La llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, és oficial a Mallorca. Els teus fills tenen el dret i el deure de saber-la. Exigeix escoles catalanes al teu poble o barriada.

E P ! !

PARES, EDUCAU-ME EN CATALÀ, A MALLORCA HI HA EL MEU FUTUR

LESGERMANIES

Homenatge a la Revolució de les Germanies (1521-1523)

Després de la derrota dels agermanats a les batalles de son Fornaris i de Rafal Garcés (novembre de 1522), les tropes reialistes assetjaren els supervivents que s'havien refugiat entre les muralles de la capital. Era el desembre d'aquell mateix any, ara fa 476 anys. Amb aquesta intenció commemorativa, un grup d'escriptors nacionalistes i republi-

cans, els que presenten aquests articles i alguns més, recordaren els màrtirs d'aquella repressió a llocs tan emblemàtics com Son Fornaris, Ses Barraques, Sa bassa d'en Blanch, Es Camp d'en Gali, Sa Figuera dels corbs, Ets Braçalets, Ses Vinyes de ca'n Siquier, La vaqueria de ca'n Boqueta, Son Figuerola... Ω

Les Germanies de Mallorca

PERE-GIL

En els prolegòmens el meu llibre "El glosador agermanat", la presentació del qual està prevista per abans de cap d'any, dic textualment "...les Germanies, per a mi el fet més important de Mallorca després de la Conquesta ..." perquè repassant la nostra Història no en trob cap altra tan assenyalat. Les classes dominants; noblesa, rendistes, usures i demés benestants oprimien els treballadors, menestrals i pagesos, amb embulls fiscals que els reduïen a un autèntic endogalament. Dessucats per es tributs / com si duguessim dogal / tan si era bé com mal / sempre quedaven eixuts / Ciutadans i cavallers / feien ses parts i triaven / des poder sempre abusaven / ajudats pes mercaders / Com també ses banderíes / entre es nobles de Ciutat / amb es poble fatigat / de veure ses fellonies. / Qui és capaç d'enfrontar / i complir es pagaments / si amb sa falta d'aliments / manca, fins i tot es pa? / S'interés no té mesura / i com que anam a pitjor / s'altre any per afeït / Haurem de pagar usura.

Els agermanats foren considerats insurgents fascinerosos fins el segle passat en que el liberalisme permeté exposar nous criteris enfrontats amb el sistema que, com tots els sistemes, inclòs l'actual, els seus beneficiaris es creuen o fan creure que són inamovibles. Sobre aquest punt podriem recordar les controvèrsies entre en Pere d'Alcàntara Penya i el conservador Josep Mª Quadrado.

Arran d'escriure el meu glosat sobre el tema, vaig fer una enquesta demanant l'opinió sobre els agermanats a nombroses persones, la majoria dretanes, i sense excepció les respostes foren favorables als revoltats. Els agermanats, tanmateix, segueixen essent ignorats pel poble mallorquí. No diré oblidats perquè assabentats d'aquells episodis, seriem uns desagraïts. Així i tot, un reduït grup, els hem volgut rendir el nostre petits homenatge fent acte de presència pels entorns del torrent de Rafal Garcés on es lliurà la batalla que obligà als agermanats a arregar-se dins les muralles de Ciutat, sense cap possibilitat de refer-se. La causa estava perduda.

El segle passat els solterics, si que remenbraren les germanies amb manifestacions al carrer, segons ho deixà glosat en Puput que de la presó de les cases de la Vila estant, per embriac, compongué aquesta:

*Feren una processó
Sense banderes ni sants,
Tots eren republicans,
Gent de força i de presó,
Cridant visca sa llibertat,
Mentre que en Puput... tancau.
Pensam que seria hora d'institucionalitzar una remembrança anyal als*

Agermanats, cosa que correspondria al Consell de Mallorca, puix que les altres illes no se solidaritzaren en al lluita contra les institucions. En aquest cas manca saber que farien els alcudients amb el títol de "Ciutat Fidelíssima" que l'emperador Carles V con-

Sobre aquesta terra tan vera i sucosa hi vessaren la seva sang els nostres avantpassats de les GERMANIES.

cedí a la vila, únic nucli de resistència dels mascarats, a l'ampar de les seves muralles. Per comparança, estam segurs que els files de les Milícies de Mallorca, estaven plenes de rojos que d'aquesta manera salvaren la pell. Això vol dir que de mariners i pagesos alcudients

N'hi hauria molts que simpatitzaven amb els agermanats.

I per acabar, unes estrofes que justifiquen l'alçament agermanat:

*Insadollables sangoneres,
Eren es senyors de Ciutat,
Per ells era el bell blat,
Per nosaltres ses porqueres.
Èrem com és bestiar,
Tot lo més fills de madrastra,
I tota sa nostra casta,
Sols èrem bons per pagar.
Això havia d'esclatar,
Com un gra, ple de matèria,
Perquè tanta de misèria,*

Les cases de MORNETA on es concentrà part de la tropa agermanada que després va combatre a la batalla de RAFAL GARCÉS.

Un garroverar a la zona de la batalla de RAFAL GARCÉS.

*Ja no se pot aguantar.
Ès hora de fer cabals,
En es carrer i en es fòrum,
Rescabar es robatorum,
I lliurar-nos des censals.
Ès ver que som perdedor,
Però sa fe no és morta,
Quí sap si una altra volta,
Es temps farà sa raó.*

Varen haver de passar prop de quatre segles des de que en Pere-Gil agermanat escrigué aquesta estrofa, fins que l'opinió començà a canviar favorablement vers els rebels. Ω

La GEM ens forneix nombroses informacions referents a la participació pobra en la guerra de les Germanies. L'historiador Josep Juan Vidal explica en el seu imprescindible llibre *Els agermanats* (Biografies de Mallorquins, Ajuntament de Palma, 1985) com la majoria de promotors de l'alçament popular foren menestrals i pagesos. Unes justes reivindicacions econòmiques portaren els agermanats a enfrontar-se amb els membres de les classes parasitàries de la societat mallorquina (nobles, eclesiàstics, terratinents...) en una ferotge lluita armada que, a poc a poc, assolí la forma d'una guerra civil.

El gruix d'agermanats pobra foren petits i mitjans propietaris agraris. La solidaritat de sa Pobra amb la revolta contra els privilegis de la noblesa feudal fou ferma i es mantingué fins a la desfeta final. Sabem que, una vegada consumada la derrota popular, els poblers foren sancionats amb el pagament de 1.667 lliures. Entre els partidaris de pagesos i menestrals s'hi trobaven alguns membres de famílies senyorials (els Cerdà de Vernissa, els Serra de Beniatría i Serra de Gaieta).

Altres participants en la Germania foren condemnats a mort. Concretament Joan Serra, Onofre Roure i Simó Maçana.

No hem d'oblidar tampoc (si parlem dels esdeveniments de les Germanies en el nostre poble) dues batalles cabdals que s'esde-

Sa Pobra i les Germanies (1522)

vingueren a sa marjal. Es tracta de la batalla de Crestatx i la definitiva, la que tengué el 3 de novembre de 1522 a Son Fornari, dos encontres varen ser perduts per les classes populars. A Crestatx, el 23 d'abril de 1522, en el pujol de Son Sabater els reialistes tallaren les comunicacions entre Pollença i sa Pobra. A la batalla des Pujol hi participaren (e forces populars i partidaris de la noblesa) més de tres mil combatents. Els agermanats, vençuts, tengueren més de tres-cents morts. Aquesta derrota del poble permé les forces reialistes ocupar sa Pobra i preparar-se per al combat definitiu de Son Fornari.

Abans, els partidaris de restablir els privilegis de les classes parasitàries feudals ja havien obtingut la victòria de Pollença (febrer 1522), on cremaren vius més de dos-cents infants i dones dins de l'església (els hoques i vells foren esquartrats i penjats a les forques del camins).

Per ampliar la repressió contra el poble

L'emperador en Carles V que va cruelment la Revolució de les Germanies a Mallorca i València.

mallorquí, forces reialistes comandades pel governador Miguel de Gurrea desembarcaren a Alcúdia i començaven la sistemàtica execució de pagesos i menestrals simpatitzants de la causa popular. Joanot Colom i el nucli principal de l'exèrcit agermanat prova de resistir l'avanç incontenible de l'exèrcit de l'Emperador aconseguint reunir una tropa de més de tres mil homes. La batalla definitiva tengué lloc el 3 de novembre de 1522, a Son Fornari (sa Pobra). Combat a vida o mort on perd la vida, lluitant per la llibertat del nostre poble, el millor de les classes populars mallorquines. Més de mil agermanats cauen aquest dia, mentre les tropes reialistes entren a Muro, victorioses.

No resta cap partidari dels agermanats per a narrar llurs aspiracions i justes reivindicacions. A partir de la derrota de Son Fornari, foren els vencedors, els intel·lectuals al servei de terratinents i aristòcrates, els qui, com sempre, anirien bastint una història falsa, indecent, exceptuant-ne els comentaris elogiosos de Pere d'Alcàntara Penya. Josep Maria Quadrado dirà de Joanot Colom, cap del poble mallorquí: "No es más que un gran criminal"; i definirà la Germania com a "un levantamiento condenado y diabólico". Ω

Miquel López Crespi

La revolució dels agermanats

PER MARINA FERRÀ A-HAMELYNCK

Ara fa 477 anys que el poble de Mallorca ofegat pels impostos abusius i per la pressió dels grups socials dominants s'aixecà per unes condicions més favorables per als ciutadans i foravilers.

Revolució queda definida al diccionari "Pompeu Fabra" com un canvi fonamental en l'organització política, en el govern o constitució d'un Estat. I com l'alçament encaminat a aconseguir aquest canvi. Això és el que tractava d'aconseguir la germania de Mallorca. Germania prové de la paraula "germà", i es tractaria d'un moviment que abans de tot pretén agermanar, és a dir, unir a tots els germes de treballadors i pagesos per a la constitució d'una millora en les condicions de vida de les classes socials més humils.

Pere Xamena Fiol ens explica molt be en que va consistir el moviment agermanat dins la seva història de Mallorca:

"...El mes de febrer de 1521 començà el moviment conegut amb el nom de "germania"; la denominació volia expressar l'esperit de germanor que havia d'unir els seus membres per aconseguir les finalitats que es proposaven; aquestes eren una reforma radical de l'economia pública, especialment l'extinció del deute públic (la santa quitació), el canvi del sistema tributari i l'abolició dels impostos indirectes..."

En aquell any també s'havien produït certs incidents a València, com l'aixecament dels menestrals afectats per problemes semblants, com la pujada del preu dels cereals, les notícies arribaren a Mallorca i això contribuï a fer encara més fort el moviment de la germania.

Tal com explica en Pere Xamena a la germania havia dos bàndols enfrontats: els menestrals i els pagesos contra els nobles i els burgesos, aquests darrers anomenats pels agermanats amb el malnom de "mascarats".

La germania que durà del 6 de febrer de 1521 al març del 1523 es caracteritza per dos períodes: un més moderat comandat per Joan Crespi i els seus partidaris i un altre més radical que tenia com a comisari a Joanot Colom.

Tal dia com avui

El drama de les Germanies "Joan Llorenç" (1865)

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL, ESCRIPTOR

Antonio García Gutiérrez, poeta, escriptor dramàtic i acadèmic, natural de Chiclana, Càdix (1813-1884) es sent atret per l'episodi de les guerres de la Germania de València i Mallorca, la revolució dels menestrals i els pagesos contra la noblesa del segle XVI a causa dels abusos fiscals. Es centra en un personatge agermanat de València, el cabdill dels revoltats Joan Llorenç i composita una peça de teatre a la moda romàntica del temps. L'acció evoca l'any 1519 i l'obra estrenada i representada a Madrid vuit vegades agrada poc, per consabuts motius polítics, als burgesos de la capital. L'encarregat de la censura, que era, curiosament, algú anomenat Narcís Serra, la prohibí, tot dient que no es podia representar "per la seva tendència política i encara més, tot considerant que el drama és bo..." Però Narcís

Joan Crespi fou cap de la germania fins a l'octubre de 1521, quan amb els seus partidaris fou acusat per la germania més radical dirigida per Joanot Colom d'abdicar de la seva actitud.

Van ser ajusticiats i morts pels partidaris de Joanot Colom.

Les mesures que exigien els agermanats foren ben rebudes per tot excepte a l'emmurallada Alcúdia, on s'havien refugiat gran nombre de cavallers, ciutadans i mercaders contraris a la germania.

Les autoritats refugiades a Inca manaren una treva. Foren inútils altres mediacions, i la lluita continuà amb intervals fins al final de la germania. Els alcudients feren diverses sortides i es lliuraren algunes batalles als afores de la vila, hi hagué morts i ferits de cada part.

Els incidents i les batalles s'estenien per tota l'illa de Mallorca i a principis del 1522 l'ambient s'enverinà encara més, amb violències, saquejos i assassinats. El mes d'agost arribà Francesc Ubach per tal de pacificar l'illa per ordre de l'emperador. La seva gestió fou inútil i fou reclòs dins les muralles d'Alcúdia, havent estat rebutjat pels agermanats.

A principis d'octubre de 1522 arribà una escuadra de l'exèrcit comandada per Joan de Velasco. A poc a poc els agermanats van anar perdent batalla rera batalla. Al torrent de Rafal Garcés, entre Inca i Binissalem els homes del virrei Gurrea aconseguiren vèncer l'exèrcit agermanat. L'exèrcit derrotat es refugià dins la ciutat, uns 2000 homes en total i allà es disposaren a resistir. El primer de desembre la ciutat romangué assetjada per terra i per mar.

Així resistiren durant tres mesos llargs en que la fam i les malalties encara afeblien més l'exèrcit agermanat. Finalment el dia 7 de març, després d'una laboriosa capitulació, les tropes de Gurrea entraren a la ciutat.

Els supervivents que havien pres part, foren castigats rigorosament, 128 foren jutjats i condemnats

Alguns dels caps agermanats vençuts varen esser jutjats i condemnats i d'altres executats sense judici en els llocs mateixos de les batalles. Aquest gravat de l'època recolleix tot el dramisme de la desfeta.

a mort, 25 executats sense judici, i 37 forçats a galeres. A tots aquests i a altres 195 els confiscaren tots els bens.

En Joanot Colom fou torturat amb estenalles roents, degollat i esquartrat; la seva casa derruïda, i el solar, sembrat de sal. Tots els altres hagueren de pagar multes molt altes en proporció als seus bens.

Les conseqüències per als hereus foren molt dures ja que el camp s'empobrí els preus i salaris pujaren, faltava ma d'obra augmentà el deute públic, etc.

Totes les reformes que exigien els agermanats acabaren en no res; més encara es trobaren en una situació pitjor. L'any 1525 es tornaren a implantar 23 impostos indirectes damunt el vi, la carn, l'oli, la molitja, la sal, les robes etc.

Els que s'havien oposat a la germania foren indemnitzats amb els productes d'allò que s'havia requisat als agermanats. Alcúdia rebé de l'emperador el títol de "ciutat fidelíssima", i als seus veïns l'exempció d'imposts. Ω

manía. Només així podem respondre a necessitat tan alta. I el poble valencià, sortint de la seva apatia, s'ha donat, amb pròpia mà, el seu govern. Ell, el poble, a tots vos crida, a la justícia del seu moviment inflexible i des d'ara, les nostres lleis trobaran compliment i els nostres jutges seguitat... Crec que és bon presagi, havent trecat el poble sencer les seves cadenes seculares..."

Aquesta és la tònica del llenguatge i els diàlegs. El crític José Lomba comenta, per altra banda, que l'heroi no dóna tot el que l'espectador n'espera. Entre consideracions filosòfiques, l'acció esdevé lenta i cau poc a poc. Dificilment podríem representar avui en dia aquest teatre tal com va esser escrit. Però el missatge és encara vàlid i aquest capítol de la història una lliçó que mai no acaba. Ω

PETITS ANUNCIS

BORSA
IMMOBILIÀRIA

Llog per dies apartament a Palma-nova. És ideal per trobades amoroses. Tel. 469441.

Deixaria cambra doble a casa compartida, jardí i hortet. Molt econòmic. Preferentment gent jove. A Santa Ponça, urb. Galatzó. Tel. 671419.

Traspàs fusteria al carrer d'Antoni Rosselló a la barriada de la Soleadat de Ciutat. Tlf. 271065

Cerc cases per llogar tot l'any (any 98/99), amb piscina. Tlf. 864424.

Cediria amarrament al club nàutic s'Arenal a canvi de compartir barca de pesca esportiva. Tlf. 971 74 05 25.

Cerc casa amb piscina, 3 o 4 habitacions per a temporada d'estiu 1999. Tlf. 971 86 40 91.

Venc pis a s'Arenal prop de la platja. 971262046.

SERVEIS
PROFESSIONALS

S'ofereix jardiner amb coneixements de cuina. Demanau per en Lluís. Tel. 604790.

Cerc feina per guardar nins petits a ca seva a ca meva per les zones de Sineu i Maria. Tel. 525380.

La Casa Catalana de Mallorca ensenya ball de bot i sardanes. Tel. 753559.

Si vols fer feina amb els àngels, apunta't al "Taller dels Àngels". Informació al telèfon 281642 (Xesca).

Cerc feina per guardar nins a Can Picafort o Inca. Carrer Nou, 5, Maria de la Salut.

S'ofereix pintor empaperador, econòmic, seriós, ràpid i net. desplaçament per tot Mallorca. Tel. 203239

Pneumàtics Son Ferriol. Equilibrat de rodes, canvi de rodes i pegats, alineament de direccions assistida per ordinador. Avda. del Cid, 73. Tel. 427553. Son Ferriol.

Si teniu qualche vidre trencat, crida'u al 473819 i el vos posarem tot d'una.

Cerc feina per fer a ca meva. Tipus ceràmica, sabates o similar. Tel. 297067.

Cerc feina de representant d'arts gràfiques o comercial de publicitat. Tel. 297667.

Es confecciona o arregla qualsevol peça de vestir, cortines, coixins, etc. Tel. 771005.

Es passen treballs a màquina i per ordinador. Netejat i rapidesa. Tel. 771005.

Gabinet de Psicologia. Neurosis, trastorns de caràcter, psicoteràpia infantil, depressió. Tel. 427193.

Cerc feina per guardar nins a la comarca de Cala d'Or. Tlf. 842156.

Jubilat de 60 anys, s'ofereix per cuidar jardí, garaix, xalet, etc. Carnet de conduir camions i cotxes. Tel. 971477217.

PERSONALS

Al-lota de 17 anys s'ofereix per a feina seriosa o per a donar classes d'EGB. Tel. 677727.

Vull deixar d'ésser esclau dels castellans. Cap partit polític m'ajuda a aconseguir la llibertat. Me vols ajudar tu? Telefona'm al 964 531 175. Josep Casalta.

Atenció, catalans i catalanes independentistes. Vull cartejar-me amb tots vosaltres. Estic boja pel bon rock català: Sau, Els Pets, Lax'n'busto. No us talleu i escriviu a Marta. Indústria, 114-08030 Malgrat de Mar.

Als Països Catalans es fa molt bona música! M'agrada, però, en especial la que surt de Mallorca a càrrec d'en Tomeu Penya. Independentistes, si somneu en una nació lliure plena de música catalana i de vibracions nostres, escriviu-me: Francesc Bujet. Passeig del Migdia, 32-2-3-17200 Palafrugell.

Ens agradaria cartejar-nos amb al-lots i al-lotes que com nosaltres estiguin penjats/perjats per Lax'n'busto i que defensin la nostra llengua. Raquel Llagostera Costa. Gardènia, 4-08880 Cubelles.

Cercam gent entre els 18 i els 45 anys per excursions, sortides, etc. Abstenir-se els qui vagin de mala fe. Apartat 1.792 Ciutat.

Pensionista de 78 anys, 1'80 d'altària, català. Vull conèixer senyora pensionista entre el 50 i 70 anys, per no estar tot sol. Tenc bona pensió i pis amb 5 habitacions i dos banys. Cerca'm al 462536. Ferran.

Hola! Som una al-lota felanitxera. Som molt independentista, i estic boja pels Sau, pels Ocults i pels Pets. Segur que si m'escriviu feim una gran amistat. Som molt divertida. Adéu. M. Glòria. Carrer d'en Magallanes, 29-07670 Porto-colom.

Senyor seriós i responsable de 53 anys. S'ofereix per cuidar senyor major i atendre'l en totes les seves necessitats. Per entrevista podeu escriure a n'En Carles. C/ Reis Catòlics, 31-07008 Ciutat de Mallorca.

Vull intercanviar revistes, còmics, fanzines i adhesius amb tots aquells joves que estiguin orgullosos de tenir sang catalana o basca a les seves venes. Pau Arranz - C/2 Volta 31- 07209 Son Mes-quida-Mallorca.

Cerc al-lota fins els 33 anys amb les ungles llargues, romàntica, una femella maca. Escriviu-me a: Oscar, C/Ausias March, 36-6-1 07003 Ciutat.

Jove de 29 anys, fadrí, amb estudis universitaris, agraçós i simpàtic, desitjaria conèixer al-lota formal de 20 a 27 anys. M'agrada el ball de saló i som bastant actiu. Anima't i escriu-me a l'apartat 690 de Ciutat.

Estudiant de ciències polítiques de 26 anys. Som independentista andalusí i m'agradaria mantenir correspondència amb independentistes catalans. Antonio. Apartat 74 Sant Fernando (Cádiz).

Hola! Soc un noi de 12 anys. En dic Josep i soc del Barça. m'agrada el futbol i el bàsquet. Voldria cartejar-me amb alguna persona. Sóc català. Escriviu-me. Josep Chillida. C/ la Bassa, 23 43530 Alcanar (Tarragona).

Hola, Em dic Raquel i tenc 14 anys. Tenc ganes d'escriure'm amb gent de 14 a 16 anys. Si vols escriure m... Raquel González-C/ Ansel Calvé, 13, 1er 3er-08950 Esplugues de Llobregat (Barcelona).

Som un jove de 24 anys, fadrí, cansat d'espanyolistes monàrquiques. Vull cartejar-me amb al-lotes independentistes d'entre 20-28 anys. Som simpàtic, idealista, seriós en temes de parella i català. Prometo respondre. La meua adreça és: Miquel Àngel Rodríguez; Pl. Poeta Juan Boscán, 4-4c; 18013 Granada (Andalusia).

Cerc al-lota sense fills de 22 a 28 anys. Signe Lleó o Sagitari, que sia capaç d'estimar sense traïció. Telefona'm al 512018 dies feiners a partir de les 23 hores.

Fadrí sincer de 30 anys, simpàtic i agradable vol conèixer al-lota formal per una relació seriosa de parella. Escriu a: Sebastià, carrer des Cubells 6, 07660 Cala d'Or, o telefona'm al 657739.

Es passen treballs per ordinador. Perfecció, netedat i rapidesa. Interessats trucar al tlf. 474404.

Atenció: administrativa cerca amigues i amics per a sortides, excursions, i a l'estiu anar a la platja. Bústia Postal 1400-07080 Ciutat.

Cercam músics per a crear una Banda de Música a s'Arenal de Mallorca. Tel. 971 26 17 19. Maties.

Som un alemany de 38 anys, cerc amigues i amics per a sortides i més. També vull estudiar la llengua mallorquina. Escriviu-me a la Bústia Postal 97 - 07080 Ciutat.

Sóc un noi de 31 anys. Solter. No minúvolid. Voldria mantenir correspondència amb noia minúvolid que tenguí bon caràcter, culte, es senti sola. Escriu a la Bústia Postal 163 - 08400 Granollers (Vallès Oriental).

Capritxós, especial, diferent i atractiu jove de 27 anys, cerca dona independent i intel·ligent que vulgui

companyia, carícies, massatges i sexe durant les seves estades al principat, a canvi d'ajuda econòmica. Manel 907843901-973603214.

COMUNICATS

La Generalitat de Catalunya ofereix a entitats i de franc llibres, fulletons i material informàtic sobre la nostra història nacional. Per rebre'ls, cal enviar una sol·licitud a la Generalitat fent esment de l'entitat, adreça, telèfon, l'ús que hom en pensa fer i el nom complet del qui fa la petició amb la signatura i segell de l'entitat. Molt indicat per a professors d'història, ciències socials, català, centres d'ensenyament, biblioteques...

Si vols rebre la revista L'ILLA gratis, la pots demanar a Edicions Bromera, Polígon Industrial, 46600 Alzira. Tel. 96-2402254

Per a tots aquells i aquelles que vulguin lluitar contra l'invasor, contra els traïdors, contra l'explotació obrera, i per una terra lliure i catalana, els Maulets tenim obert l'apartat de correus 349 C.P. 43480 de Salou (Tarragona), per a qualsevol informació o col·laboració contra l'ocupant.

Si voleu rebre una subscripció gratuïta al Butlletí de la Fundació per la Pau (entitat contra l'armamentisme i la guerra) podeu adreçar-vos al telèfon (93) 3025129 o al carrer Pau Claris, 89, Barcelona 08010.

Si voleu rebre llibres en català gratuïts sobre diferents temes d'actualitat, socials o teològics, sols us cal escriure a *Cristianisme i Justícia*, carrer Roger de Llúria, 13, Barcelona 08010, o telefonau al (93) 3172338.

La delegació catalana de la CSEM, grup d'ajut als països de l'Est, fa una crida per enviar roba, menjar, sabates, medicines etc. Per demanar adreces on enviar-ho personalment, podeu adreçar-vos a: Benjamí Planes, CSEM, passatge Miquel Carreres, 11, 08206 Sabadell. Tel. (93) 7262 918.

Professora titulada fa classes de solfeig, piano i harmonia. Individuals i en grup. Tel. 756114. Magdalena.

Universitària fa classes de repàs d'EGB i català a la zona de Pere Garau de Ciutat. Tel. 243383.

Si voleu intercanviar adhesius, revistes, informació, etc, sobre el tema d'alliberament nacional, escriviu a l'Associació «Xavier Romeu». Apartat de correus, 36. 43480 La Pineda. Tarragona.

El Consell Nacional Català ofereix diversos llibres, gratuïtament, a tot aquell que els els demani, al voltant dels drets i història de la comuna pàtria catalana. Podeu escriure a l'apartat 15.071 de Barce-lona-08080.

Si voleu rebre informació sobre les Joventuts d'Esquerra Republicana (JERC), i rebre els nostres butlletins, escriviu ara mateix a: JERC-Illes. Santiago Russinyol 1, àtic. 07012 Ciutat de Mallorca.

Estam interessats en un intercanvi cultural amb persones i institucions dels Països Catalans que desitgin informar-nos sobre el passat i el present del dits països i estiguin interessats en qüestions vinculades a l'Argentina. Escriviu-nos a: Baigorria 1337 .200 Rosario Argentina.

Acció Cultural del País Valencià i el Bloc Jaume I ja és a Internet. Si voleu intercanviar propostes d'acció i lluita, o informar d'activitats, etc., podeu connectar: ACPV @vic.servicom-es

Vos recomanem boicotejar les ONG's espanyoles AGNUR Espanya, Médicos del Mundo i Unicef amb els bancs espa-nyols Central Hispano i Banco de Santander que els donen suport.

Subscripcions gratis a còmics en català per a nins de 6 a 10 anys. "El Llaüt de Xàbia" -Apartat 53-Xàbia 03730 Patrocinat pel Magnífic Ajuntament de Xàbia.

Cursos gratuïts de llengua andalus. Podeu adreçar-vos a: LLEN-GUA (Ensenians a Dittansia de la Yenwa Andalusia) P. Pedro Romana, 1-4-2-14007 Còrdova.

Si ques rebre el Puxa Asturias en to casa, y de baldre, sólo tienes qu'enviar la direcion a: Endecha Astur-Puxa. Cai Llangreu, 10, 2^a. Xixon 33206-Asturies.

La meua col·lecció té 20.000 adhesius polítics. Faig exposicions. Crec persones que hem facin arribar enganxines de l'Esquerra Revolucionària. Paniello-Apartat 139 - 22400 Monsó-Osca.

"El Full" és una publicació interna de l'Associació Roca i Ferreres. Si voleu rebre'l gratuïtament comuniqueu-nos el vostre nom i adreça: Apartat de correus 9247, 08080 Barcelona.

Lluita, la revista de l'independentisme valencià és a Internet: <http://www.estelnet.com/lluita>.

Si voleu afiliar-vos a sindicats nacionals catalans: C. S. C. * 93 4541188.

Ofereim de franc cursos bíblics i subscripcions a revistes cristianes en català: Ajuda Evangèlica dels Països Catalans. Apt. de Correus 1.022. 12995 Castelló. Tlf. (964) 207607.

Els Castellans de Mallorca, necessitem gent!!! Si t'agrada passar-ho bé. Si vols tenir nous amics sans i saludables. Si t'agrada fer pinya amb un projecte nou: Fes-te Casteller!! Vine a veure'ns!! Assagem els dissabtes a l'Escola d'Adults son Canals. Carrer son Canals, 10. Telèfon 452414, Isidre.

Pintors, escultors, fotògrafs, etc., interessats en exposar les seves obres, així com gent interessada en comprar o simplement en visitar l'exposició del moment, podeu passar pel Café es Museu. Carrer Guillem Timoner, 10-Felanitx.

A tots els menorquins que lluiten per l'alliberament i reunificació nacional, si voleu rebre informació sobre el Partit per la Independència (PI) i de la seva branca juvenil. Joves independentistes dels Països Catalans. Escriviu a: Maür-Ruben Vinent. Carrer dels Frares, 49. Cat-07701 Maó-Menorca.

Animo a tots els independentistes de ls illes i de la resta dels Països Catalans que solen anar a les festes de Menorca per l'estiu a que ajudin, a més de beure pomada, a fomentar la consciència nacional. Porteu tots el mocador independentista al coll.

Grup folclòric sense gaire pretensions cerca sonadors i sonadores, cantaires i gent engrescada per seguir fent coses. Actuem alguna vegada, no guanyam gaire, però ens ho passam d'allò més bé. Ens

Motos
Salom

Jeroni Pou, 9 • Tel. 468136
Tomàs Forteza, 24 • 462686

reunim els dimecres a les 20'30 al Rafal Vell (Antiga escola). Som gent acollidora. Trucau al 971 505374

Els nacionalistes interessats per un sistema d'intercanvi cultural i turisme alternatiu per a nacions sense estat, podeu informar-vos a: Turisme Alternatiu: Bústia Postal 1.171 Castelló 12005. Es tracta d'un sistema de llarga trajectòria provada arreu del món, molt adaptable i econòmic.

Les persones interessades en les activitats de les Associacions i clubs UNESCO poden adreçar-se a la Federació Catalana de la Unesco: Mallorca, 207-08036 Barcelona. Tlf. 932534367.

Necessitam persones amb idees i ganes de tirar endavant la nostra llengua i la nostra cultura. Associació la Brúxola. Tlf. 93 4353323.

Coleccionau Fanzines? Voleu saber que fan els/es independentistes del Tarragonès? Subscriu-vos al Butlletí del Col·lectiu independentista "El Timbal de Bruc". Per 600 peles el rebreu cada dos mesos durant un any. Bústia Postal, 7-43893 Altafulla.

Si us interessen les llengües minoritzades de més a prop, adreçeuvos a: **Llengües Vives**. Bústia Postal 5224/08008 Barcelona.

Si vol rebre l'*Euskararen Berripera* (en foraster) gratuïtament escriviu a: Hizkunta Politikarako. Wellington Dukea, 2 - 01020 Vitoria-Gasteiz (Araba).

Coleccionista d'adhesius compra, canvia, recolleix material d'esquerra revolucionària o independentista. Coleccionisme I.S.G. Bústia Postal, 135-48980 Santurzi-Biskaia.

Col·laboreu! Ajudeu-nos! Per un projecte de documentació d'indrets de les Illes i dels Països Catalans necessitem targetes postals (noves o utilitzades de "Escudo de Oro" Biblioteca Catalana de Krefeld - Box 1665 D-47716 Krefeld Alemanya. Tel. 07-49215126635.

Classes particulars. Totes les assignatures i tots els nivells. Petits grups. Professors/es titulats. Preus econòmics. Telf. 971467931. Ciutat de Mallorca.

Classes particulars d'hebreu, grec i llatí a tots els nivells. Jordi 971242795

Piano Blues, Jazz, Rock. Classes particulars. Harmonia moderna. 971242795 Nanel.

BORSA DEL
MOTOR

Si vol un cotxe nou de la nostra gamma, venguí en parlar. Agència oficial Renault. Tel. 413867. Son Ferriol.

Venc Harley Davidson Heritatge Softail Clàssic. Modelo 95 matrícula IB 1995 BY. Tlf. 971820717.

VENDES

Venc piano marca TLEYEL, un quart de coa, en bones condicions. Mig milió de pessetes. Tlf. 939 373 151.

Venc figures d'escaiola noves per decorar o policromar: àngels, betlems, fruites, flors... per lots o a la menuda. Trucau capvespres i vespres al 971 29 44 44.

ANUNCIAU-VOS DE FRANC A L'ESTEL

Nom.....DNI.....
Cognoms.....Tel.....

ATENCIÓ

- Escriviu un sol anunci per cupó
- Usau lletres majúscules
- Escriviu dins el requadre el text

Ompliu aquest cupó i enviau-lo a:
L'ESTEL, Apartat de Correus 124. 07600 S'Arenal de Mallorca

RECORDA
Quan hagi llegit aquest
periòdic, si no en fas la
col·lecció, regala'l a un amic,
vei o parent
EL PAÍS HO NECESSITA

Exigeix EL CATALÀ a les empreses!

La llengua catalana encara no és una llengua normal. Hem reclamar sovint a les administracions estatals que la respectessin a les catalanes que la promoguessin, però encara és la pròpia societat catalana la que té la major responsabilitat en defensar la nostra llengua. La societat catalana som tots còctels.

Ju dels àmbits on la nostra llengua encara no ha assolit la normalitat és el món de les empreses. I els/les consumidors/es hi tenim molt a dir. La legislació vigent ens permet exigir els nostres drets col·lectius en **defensa de la llengua** que ens caracteritza com a poble. De res no ens serveix la legislació si els/les consumidors no demanem el que ens pertoca. La darrera responsabilitat és nostra.

Per això, la **Plataforma per la Llengua** et demana que:

exigeixis el català com a consumidor a les empreses de distribució
demanis productes etiquetats en la nostra llengua
protestis a les grans empreses productores que sistemàticament es neguen a etiquetar en català discriminant així la llengua

demanis la retolació en català tant a nivell extern com intern, i responguis la publicitat gratuïta demanant que te la trametin en català

demanis els prospectes o instruccions en la teua llengua
El català no és una llengua inferior a cap altra, però per a fer valer els seus drets és necessari que reclamem la seva presència amb aquestes i altres iniciatives que vulguis portar a terme.

Si et vols comprometre com a consumidor/a en la defensa de la llengua pots col·laborar més intensament en les campanyes que desenvolupa la Plataforma tractant de complementar mai de substituir, la pressió social que hem d'exigir com a consumidors i consumidores

PLATA
FORMA
PER LA
LLENGUA

Comprau productes etiquetats en català.
on la qualitat i el respecte al país
s'agermanen

Automòbils PLA DE NA TESA

Compra i venda de vehicles
C/ Weyler, 12 • Tel. i fax 60 04 45 Pla de Na Tesa

RESTAURANT S'HOSTALOT

Menú dies feiners: 650 ptes. Cuina Mallorquina
Porcella rostida • Escaldums • Carn Torrada

Camí Vell de Sineu, km 5 • Tel. 42 87 12
S'Hostalot

L'ESTEL

INFORMA'T INFORMA'T
INFORMA'T INFORMA'T
INFORMA'T INFORMA'T
INFORMA'T INFORMA'T

TEL.: 971 26 50 05

AGENT DE:

Mosca Marítimo, S.L.

TransMallorca S.A.

Transports a Península i Balears

Carrer dels Conradors, 46 • Nau A 1 - Cantonada Muntanya
Telèfons 971 605 097 - 971 604 239 - Fax 971 604 845
07141 POLÍGON INDUSTRIAL MARRATXÍ - MALLORCA

Dimarts
tancat

Ctra. de Manacor, km 28 • Tel. 64 65 04 • 07230 Montuïri

RESTAURANTE
Casa Jacinto

c/ Barranc, 20 • Tel. 40 18 58 • Gènova

**CARROCERIA
FRANCISCO, S.L.**

SERVEI OFICIAL

FASSI
GRU IDRAULICHE

**CONSTRUCCIÓ I REPARACIÓ
DE CARROSSERIES**

Carrer dels Ollers, 3
Tlf. i fax 971 60 41 62
07141 POLÍGON DE MARRATXÍ
Mallorca - Illes Balears

SERVEI OFICIAL

TAP RATCLIFF

TAP ERHEL

PLATAFORMAS
ELEVADORAS

TENNIS SON RIGO

Tennis
Futbol-sala
Hàndbol
Petanca
Cir. footing

Squash
Volei
Mini-golf
Tennis taula
Gimnàs

Final Avda. Son Rigo • Tel. 74 33 66
Somtimes • Palma de Mallorca

CAN TITO RESTAURANT

PEIXOS I MARISCS FRESCS
CUINA MALLORQUINA

c/ Palmera, 6 • Tel. 27 10 16 • 07006 El Molinar (Palma)

SERVIAUTO ARENAL S.A.

Carretera Militar, 185 • Les Cadenes
Tel. 26 81 11 • Fax 74 32 77
07006 S'Arenal-Palma (Mallorca)

SERVEI OFICIAL

Toldos ARAGON

ENVELATS BALCÓ - TERRAÇA - CAPOTES-
ENVELATS PLANS - COBERTORS PISCINA -
LONES - TREBALLS A MIDA

Aragó, 112 - baixos
Telèfon 27 01 00

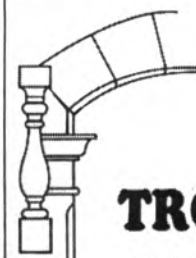
07008 - Palma de Mallorca

Carrer de
Manacor, 121-C

Tel. 27 85 18

07007 Palma de
Mallorca

SALVADOR RIERA

TROSSOS DE MARÈS S.L.

Ctra. Manacor - Inca, Km. 8
07520 PETRA

Mòvil 689 32 83 29
Taller 971 18 34 88

Na Queta i na Marga són germanes. Fa 6 anys que han obert el **Saló de Belle-sa Queta & Marga** al costat de l'Ajuntament de Santa Maria. Un lloc unisex on a més de tenir cura dels cabells, fan manicures, maquillatges i més coses.

Fa 2 anys que en Pere Mulet és el secretari de la **Associació de Persones Majors** de Santa Maria del Camí. Una associació que duu 13 anys de funcionament i té 450 socis. Està patrocinada pel Govern Balear i el seu president és n'Antoni Bennasser.

Fa 20 anys que en Bartomeu Rubí regenta la **Bodega Can Rubí** a la Plaça Nova de Santa Maria. El seu padri Bartomeu Rubí la va obrir fa devers cent anys. Ven vi a l'engros i en ampolla.

Na Paula i na Maria s'han associat per obrir la **Croisanteria Es Mercat** a la Plaça Nova de Santa Maria del Camí. A més de vendre pa i pastissos, tenen servei de cafeteria.

Fa 8 anys que en Joan Gelabert regenta el **Forn Can Buc** a Santa Maria del Camí. Va obrir aquest forn el seu padri Martí Torrents l'any 1915.

Fa 11 anys que na Maria del Carme Mas regenta la **Botiga de Modes Can Cases** a Santa Maria del Camí.

Fa 15 dies que na Maria dels Àngels Barea és l'encarregada del **Bar de la Obra Social de Sa Nostra** a Santa Maria del Camí. Són 175 associats de la tercera Edat que fan balls, gimnàstica, excursions, etc. Estan patrocinats pel Consell de Mallorca.

Fa un any que en Miquel Sanxo regenta la **Pastisseria Bon Jorn** a Pòrtol. A més de pa i pastissos, en Miquel despata cafè i licors. Un lloc ben acollidor on els parroquians que hi va a comprar, s'aturen una estona per beure i parlar de les seves coses. A la foto amb la pastissera Maria Bover.

El teatre modern a Mallorca (I)

ANTONI SERRA, ESCRIPTOR

El teatre de la revolta de Miquel López Crespí

Escric aquest text (no sé si arbitrari o anàrquic, ara que l'arbitrarisme ja no és un corrent estètic, com volien Gabriel Alomar o «Xènius», i ara que l'anarquisme pot ésser el substitut del «terrorisme cultural», veni, Creator Spiritus), mentre, tancat a l'estudi/estadi del meu búnquer personal, escolto música de Gustav Mahler, no perquè ara s'usa, sinó perquè m'agrada. Cal advertir també que no és que tenguí a casa cap orquestra simfònica privada, sinó que aquesta societat competitiva que patim m'ha permès el privilegi d'usar un toca-discos («el tocadiscos de mi uso», com deien les monges dels anys cinquanta), després d'anys de lluita i de mirar amb ulls de vidre, immòbils, els moviments de la dialèctica materialista del meu entorn. I ho faig just ara, quan tothom (tal volta hauria d'haver escrit «una majoria») viu tan disciplinadament i tan d'acord amb la consciència tranquil·litadora dels temps moderns, que és necessari de tenir el carnet a la butxaca per a tot ús, inclòs el literari, i un somriure beatífic als llavis, per tal de dissimular la pròpia angonya i la pròpia frustració.

Bé, deixant de banda les circumstàncies personals, el fet és que tenc un llibre de Miquel López Crespí sobre la taula i que tots dos, el llibre i l'autor, han de ser objecte d'un comentari. D'entrada, podem començar dient que Miquel López Crespí és un pobler sense gaires límits voluntàriament acceptats i que el llibre Homenatge Rosselló-Pòrcel ha estat premi «Ciutat d'Alcoi». El títol, just el títol, ja ens podria determinar un nivell de lectura i descobrir la intencionalitat de l'autor, sobretot si no obli-

dam la data de naixença i de mort del poeta, 1913-1938, i els llocs on es varen produir: Palma i el Brull (Osona). És important tenir-ho present, com a fites en el temps històric, perquè, sens dubtes, López Crespí s'hi ha basat, no com a parany per al lector/espectador, sinó com a punt de referència per a ambientar-nos mentalment l'escena.

Els fantasmes de Homenatge Rosselló-Pòrcel

Cal, doncs, familiaritzar-nos amb els fantasmes de Homenatge Rosselló-Pòrcel, perquè, malgrat les eufòries, tal volta hereves de noucentismes ressuscitats, són fantasmes ben vius, ben presents, ben actuals... encara que costi de reconèixer-los dins nosaltres mateixos, perquè probablement preferim arraconar-los i oblidar-los.

Fa alguns anys, onze, per ésser matemàticament exactes, que vaig escriure també un text informal per a la primera obra de Miquel López Crespí, un llibre de narracions titulat A preu fet. D'aquell temps de bruires a aquest d'ara de reformes han passat no poques coses. López Crespí, després del seu primer llibre, després de La guerra just acaba de començar (1974) i després D'autòpsia a la matinada (teatre, 1975) ha restat en silenci un llarg període, durant el qual es va dedicar bàsicament a la política activa. Què ha passat, mentre, en aquesta terra culturalment calcinada, políticament destrossada i socialment desencisada i indefensa? Jo no sé si qualche dia se n'arribarà a escriure la història, amb pèls i senyals (i no em refereixo tan sols als del baix ventre), o si la cosa es farà d'acord amb la tradició i el costum: cada triomfador (llegiu: individu amb prou poder i amb prou diners com per tenir

prestigi, és a dir, que fa bones les paraules de fra Anselm) l'escriurà segons les seves necessitats personals. Estic per dir que serà així, quasi segur. És el fatum, com deien els nostres avantpassats els clàssics, de cada dia més oblidats.

"Ni un llum encès. Ni una finestra oberta. Només la cortina grisa dels quatre murs del cos i la cicatriu multiplicada dels forats closos"

Així i tot, al marge d'objectivitats i de subjectivitats, beneïdes paraules que tothom empra i tothom buida de contingut, cal detenir-se en uns quants esdeveniments de l'època o, si més no, enumerar-los. Com dirien Arcadi i Lleó, «ni un llum encès. Ni una finestra oberta. Només la cortina grisa dels quatre murs del cos i la cicatriu multiplicada dels forats closos». Doncs, encenguem alguns llums, obrim qualque finestra i enretirem la cortina grisa, encara que hi hagi probabilitats de trobar-nos amb murs i més murs, igual que al paradís kafià. Per què no?

I és que l'individu, ja se sap, és efímer, però els oportunistes i els oportunismes romanen, no volen perdre el protagonisme

El temps, encara que no ho sembli, no ha estat paralitzat dins un espai immòbil i grisós. El franquisme no va caure, sinó que morí i l'enterraren sota una llosa de no sé quantes tones. De tota manera, n'ha quedat -com les religions- l'herència nostàlgica dels fetitxes. Els vells personatges, com a la comedia dall'arte convertida en drama, s'han camuflat, s'han canviat de camisa, s'han pentinat de diferent manera i han tingut cura d'esborrar tots els rastres externs i antics. Fins i tot, han substituït oficialment la Doris Day per la Bo Derek, i han començat això que n'han dit la reforma. Naturalment, la reforma ha comportat que qualcú hagi hagut de desaparèixer per les bardisses. I és que l'individu, ja se sap, és efímer, però els oportunistes i els oportunismes romanen, no volen perdre el protagonisme. Ω

La xenòfobia, realitat del present

Com pràcticament sempre toca rebre els mateixos, aquells individus més dèbils, de classe baixa i de nació pobra o oprimida, ara els magribins i altres immigrants «recents» que no són espanyols ni europeus rics han esdevingut carn de canó en el tema de la xenofòbia.

No ens enganyem, però, ja que Mallorca ja fa molts d'anys que viu en una situació conflictiva latent de la qual se n'han de responsabilitzar els poders públics i les campanyes mediàtiques que han dificultat la integració lingüística i cultural dels nombrosos immigrants espanyols que arribaren en massa des dels anys seixanta.

Les paraules del president del govern d'Espanya Calvo Sotelo en

el sentit que «hay que fomentar la emigración de gentes de habla castellana a Cataluña y Valencia para así asegurar el mantenimiento del sentimiento español que comporta» ens situa en el marc interpretatiu adequat. Els governants espanyols han volgut deixar de banda el «no eres de donde naces, sino de donde paces» i el «a donde fueres, haz lo que vieres», com bé deixen prou clar quan diuen que els espanyols no s'han d'integrar perquè ja ho estan (això encara és Espanya), com també podrien dir el mateix dels alemanys (la Unió Europea avança).

La xenofòbia es fa patent en el dia a dia, amb dues comunitats (l'autòctona i la novvinguda) que

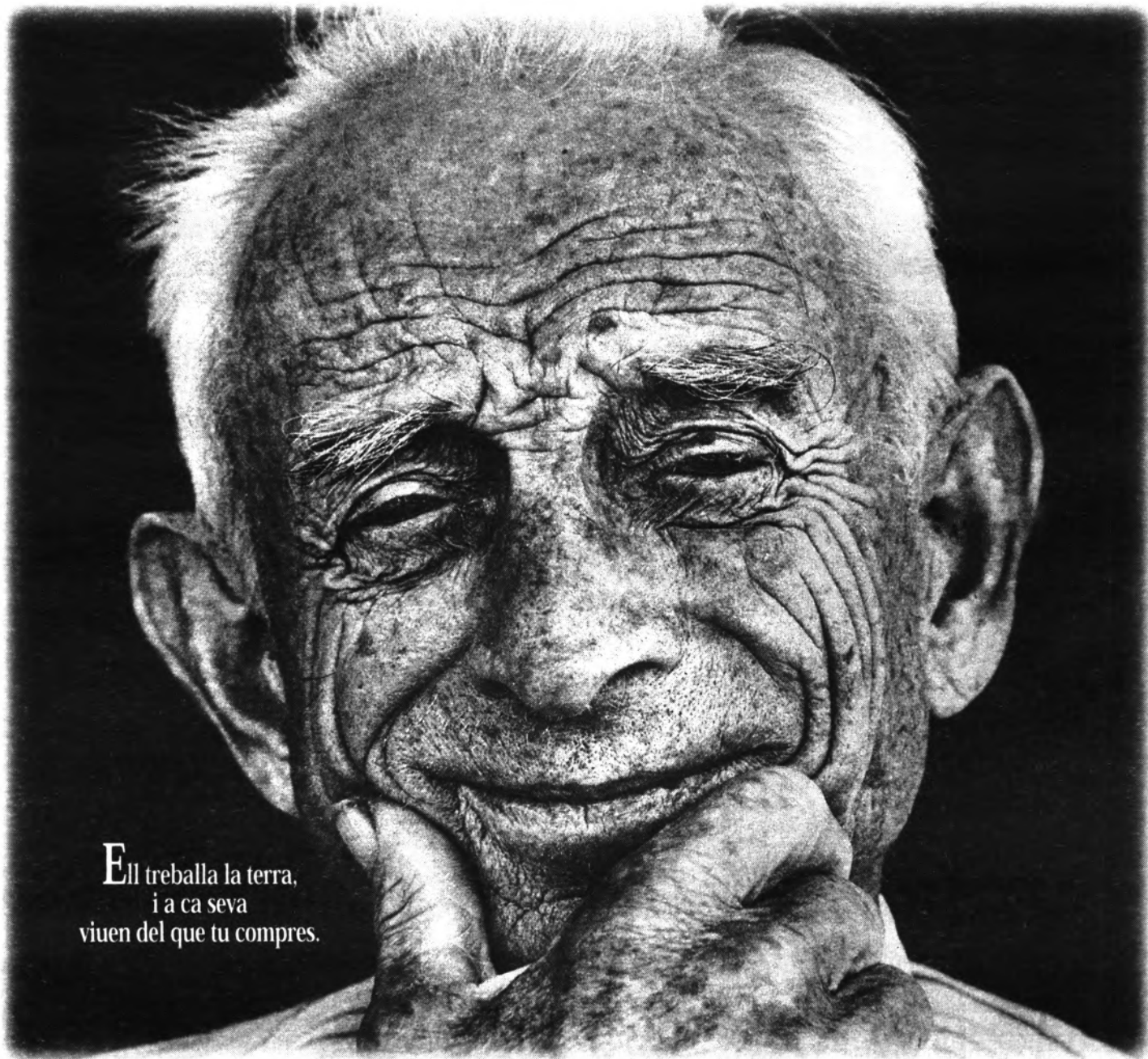
s'ignoren o es desqualifiquen mútuament amb una freqüència sorprenent després de prop de tres dècades de coexistència. Els fills dels immigrants, enc que hagin nascut a Mallorca, no es consideren habitualment mallorquins i reneuen sovint de la llengua i la cultura del poble de la terra que els ha acollit.

En el futur la situació es podria complicar una mica més per l'aparició de noves comunitats humanes que constitueixen societats paral·leles. Posar-hi remei és la responsabilitat dels governants, i la integració és el principal antídoto contra la discriminació. Ω

ERC-Mallorca
Àrea de Comunicació

* Fa 2 anys que na Noemi Fortesa ha obert la Joieria Noemi a la Plaça de la Vila de Santa Maria del Camí. Na Noemi crea les joies i les fabrica segons comanda. També les pinta a l'aquarel·la.

Ell treballa la terra,
i a ca seva
viuen del que tu compres.

Comprant avui els productes de Mallorca, assegures el futur benestar econòmic de les famílies que viuen de la pagesia, de l'artesania, de la indústria i del petit comerç a la nostra illa.

Aquest Nadal, tot de Mallorca.

Consell de Mallorca
Assegura el futur

Així no podem seguir

Els treballadors de la Telefònica es mobilitzen contra la destrucció d'allò que fou una companyia pública i un servei públic, transformada ara per les directrius de la Unió Europea en una cartró de bingo de la Borsa de Nova York.

Els estudiants d'universitat i ensenyança mitjana surten al carrer perquè la política de retall de la despesa pública imposada pel tractat de Maastricht els nega els mitjans més elementals per estudiar.

Els ramaders se manifesten davant el ministeri d'Agricultura perquè la política de la Unió Europea els duu a la ruïna.

Els ferroviaris europeus s'oposen a la liberalització-privatització que la Comissió europea promou per desmantellar el ferrocarril públic com va fer na Margaret Thatcher a la Gran Bretanya.

Les Corts se disposen a aprovar uns Pressupostos Generals per a 1999 que, per a aplicar el *pacte d'estabilitat* de la Unió Europea, minven els salaris i les pensions, arranquen la sanitat del marc de la seguretat social, arriuen la caixa de la seguretat social amb regals als empresaris, lleven subsidis als aturats, rebaixen els impostos als rics, segueixen les privatitzacions de les empreses públiques, dels serveis públics, en particular accelerant el ja greu deteriorament escolar. Són les exigències de l'euro, del Banc Central Europeu. I els pressupostos de les comunitats autònomes -sia el que sia el partit que les gestioni- prolonguen cada una d'aquestes agressions.

Les aspiracions més elementals dels treballadors, dels agricultors, dels estudiants, són diametralment oposades a la política de destrucció que la Unió Europea (amb majoria democristiana o amb majoria "socialista") organitza a compte de les multinacionals i els mercats, i que aplica cada u dels governs i regions.

El govern d'en Blair i el govern de n'Aznar acaben de manifestar que aquesta Europa no oferirà altre alternativa als aturats que el treball forçat en condicions de semi esclavatge o llevar-los de la llista de l'atur. Ho anomenen "polítiques actives".

L'experiència de la Renfe, la de Telefònica, ens demostra que totes les renúncies firmades pels sindicats en nom de protegir l'ocupació no fan més que donar força als governs i als patrons per tal d'anar més lluny en aquesta política de destrucció.

Els treballadors i les seves organitzacions no poden seguir per aquesta pendent. En tenim prou amb set anys d'aplicació del Tractat de Maastricht. És inacceptable l'1'8% de pujada després de tres anys de congelació salarial, es intolerable la privatització de la sanitat i la ensenyança. D'aquesta manera no podem seguir.

Els treballadors necessiten la unitat de les seves organitzacions per tal d'esbucar el projecte de Pressupostos del govern Aznar, per aturar el desmantellament de les conquestes socials, la privatització, el retall de salaris i pensions. Aquesta unitat per esbucar el projecte de pressupostos es particularment necessària per als treballadors i estudiants que resisteixen en condicions difícils per a defensar els seus drets elementals. Condicions de supervivència.

La resistència del treballadors de Renfe, de Telefònica, la resistència dels ramaders de porcí i els agricultors de la remolatxa, la dels estudiants i els professors, la dels veïns de Barcelona a la especulació de l'aigua... demana la unitat dels treballadors i les seves organitzacions aquí i a tota Europa contra la destrucció que organitza la Unió Europea. Tots els governs que s'han sotmès a Maastricht i els que recolzen la seva política han mentit. La seva propaganda ha insistit de manera enfadada en que la fase de preparació de l'euro és difícil, però al final hi haurà plena ocupació, un esdevenidor millor. La realitat és que Europa compta em desenes de milions d'aturats i cinquanta milions de persones que viuen, oficialment, per davall del llindar de la pobresa. I ara anuncien que no hi haurà miracle. La moneda única no crearà treball.

Ens diuen: amb l'euro, l'única variable d'ajust serà el cost del treball. Volen, doncs, la flexibilitat total, anar fins a la fi en les reformes estructurals del mercat de treball, dels sistemes de protecció social, de les jubilacions, dels sistemes de cobertura de l'atur.

La legitimitat està del costat dels qui resisteixen. Allò que alguns homes han fet al servei dels interessos del capital financer, de la minoria d'especuladors, altres homes poden desfer-ho al servei dels interessos socials de la immensa majoria. Si la llei trenca el poble, es preferible trencar la llei que trencar al poble. Ω

Pere Felip i Buades

Immortalitat i Déu

PER RICARD COLOM

"La mort -tots els camins que arriben fins a Déu passen sota els teus arcs, o portal de misteri- Ah, qui pogués morir sense agonia, lleu, cara a la sola llum, a l'esplendor aeri, alegre, lliure, net com el vol d'un ocell, travessant l'arc més alt a freqüència de capítell!"

(Màrius Torres, 1910-1942; a Lleida, Segrià; poeta català).

"L'ànima humana no és sinó un bocí d'una torxa encesa que Déu separa d'Ell mateix".

(Jubran Khalil Jubran, 1883-1931, escriptor i artista libanès).

"Un peix feia, a un altre: *Damunt aquest mar nostre hi ha un altre mar, amb éssers qui hi naden; i hi viuen, talment com nosaltres vivim aquí.*"

I un altre peix replicà: *Purafantasia! Ja saps que tot el que s'allunya del nostre mar, per poc que se'n queda fora, mor. Quina prova tens de l'existència de cap altra vida en altres mars?*"

(El Foll, J. Khalil Jubran)

"Aquesta gràcia de la terra, no creguis que amb la mort hagi acabat".

(Epitafi de la tomba de Josep Mª de Segarra, autor teatral en català, s. XX).

"_ ningú no és empentat al cel ni llençat a l'infern per ser nat l'un dels cristians i l'altre en ambients pagans o ideologies atees; per haver algú experimentat l'amor, el perdó i l'acceptació de Déu, i per no haver un altre ni tan sols oït promeses ni gests d'esperança. El destí etern de l'home depèn d'una decisió tan radical que exigeix també eternitat. Tothom té, en sa vida, una oportunitat per la qual pot ser totalment ell mateix. No sols l'adult qui, bé o mal, gaudí de la vida i conegué Déu i el Ressuscitat, tot i que en vida no els hagi oït nomenar. En un llampec tothom rebrà l'avinentsa d'optar pel Crist: pagans i també febles mentals qui no arribaren mai a sotre de la consciència i llibertat. Com fer definitiva i irrevocable la vida pecaminosa d'algú que en els fons no rebutjà mai Déu de manera clara?"

(Blasi Pascal, 1623-1662; savi i matemàtic occità, a *Pensaments*)

"Quant aquest cos corruptible s'haurà revestit d'immortalitat, llavors serà acomplert allò mort. Oh mort, on és la teva victòria? On és ara, oh mort, el teu fibló? El fibló de la mort és el pecat, i la força del pecat ve de la Llei. Però donem gràcies a Déu, el qual ens concedeix la victòria per mitjà de Jesucrist, Senyor Nostre".

(St. Pau, a 1ª Epístola als Corintis 15:54-57).

"Lliure per fi. Lliure per fi.

Gràcies Déu totpoderós, car finalment sóc lliure.

(Lletra d'un espiritual negre, a l'epitafi del pastor Martin Luther King, assassinat el 1968).

"Allò que més cerca la gent en la religió és servir llur ésser per l'eternitat. Jo voldria deslliurar-me'n i esdevenir Tu. Si sóc enllitat, malalt d'amor, i esper que vinguis, no és pas amb l'esperança que donis el meu ésser, que avorresc, sinó que me'l treguis. Llavors hi haurà en el meu lloc un altre ésser, un com Tu, ple de gràcia i de veritat".

(Ricard Wurmbbrand, pastor protestant incomunicat i torturat durant molts d'anys a les presons nazis i stalinianes de Romania).

"Quins seran tos plaers a la Jerusalem celestial? *I gaudiran de les munions i estols de la pau.* Tot or i argent serà pau; les finques teves, ta vida, serà pau; pau el teu Déu. Tot desig serà pau en tu. Ton Déu serà tot per a tu, ton menjar serà assaciar-te, ta beguda per a no assedegat-te, claror per a veure, recolzament per no defallir. Ell, tot sencer, et posseirà a tu tot sencer. No caminaràs més a colzades amb ningú, car els altres també ho tindran tot: complert seràs tu, complerts ells".

(St. Agustí de Bona, Numídia, 354-430, bisbe i gran arquitecte de l'Església d'Occident).

"Es que de fet aspiraven a una de millor, és a dir, a la Pàtria celestial. Per ço Déu no s'avergonyia que l'anomenin el seu Déu, car els tenia amanida una ciutat".

(Epístola als Hebreus 11:16).

"A l'home bo la mort cap mal no fa, ans és mitjà per on traspasa a Déu".

(Ausiàs Marc, gran poeta català del nostre Segle d'Or, 1400-

1459)"Qui coneix Déu com cal forma fites bones i reposa al cor en la temor de Déu. Qui té un reialme efímer no és com qui en té un d'etern; no és com qui l'adultera, ni l'home benigne com el depravat; el llenguatge sincer no és com la mentida. Ni que ens trobéssim a recer del càstig diví, i no teméssim la ira espantosa de Déu, ni ens espaordís el seu infern, creat per a tot el qui peca i falta a sa paraula, àdhuc tindríem el forçós deure d'obeir-lo, de refusar les ambaxades de la passió, de renunciar sincerament a una vida que no és eterna. Veiem que Fortuna obra amb els seus com la flama amb la llenya d'on brolla."

(Ibn Hazm de Còrdova, a la seva malencònica i refinadíssima obra *El Collar de la Coloma*, escrita durant el seu exili polític a Xàtiva la bella, La Costera, mentre el Khalifat es desintegrava entre conspiracions).

"Es el final, però per a mi, el començament de la vida".

(Darreres paraules del pastor Dietrich Bonhöffer, gran ànima de l'Església confessant de la resistència antihitleriana, poc abans de morir penjat pels nazis, abril 1945).

"Quan el fruit és madur, es desprèn del seu embolcall, sa carn adquireix sabor i dolçor i s'ofereix a tots aquells que n'han de menester. Els ocells l'espicossen, però ço no li fa cap mal ni mig; la tempesta l'arrenca de la soca i el projecta vers la pols, però sa vida interior no hi pateix. Amb el seu total deixar-se anar, el fruit demostra sa immortalitat".

(Rabindranath Tàgur, 1861-1941, filòsof i escriptor de l'Índia).

"Si el món ja és tan formós, Senyor, si es mira amb la pau vostra a dintre de l'ull nostre, què més en podeu dar en una altra vida?"

Per això estic tan gelós dels ulls i el rostre i el cos que m'heu donat, Senyor, i el cor que s'hi mou per sempre. I temo tant la mort!..

_ I quan vinga aquella hora de temença / en que s'acluquin aquests ulls humans, / obriu-me'n, Senyor, uns altres de més grans / per contemplar la vostra faç immensa. / Sia'm la mort una major naixença!"

(*Cant Espiritual*, Joan Maragall, 1860-1911, Barcelona. Ω

NO EMPRENYIS

EL MEU POBLE

Manifestació del 31 desembre

Els independentistes mallorquins us convoca

a la manifestació conjunta del 31-D, que enguany

es farà sota el lema Autodeterminació i per la

Independència dels Països Catalans

En Pere Canals demana 640 milions a l'Ajuntament de Lluçmajor

Segons unes previsions davant el jutjat d'Instrucció nombre quatre de Ciutat de Mallorca, en Mateu Canals i Morro de Santa Maria del Camí va declarar que fa un parell de mesos en Joaquim Rabasco, batlle pedani de s'Arenal l'informà d'allò que ell anomenava un escàndol perquè ell i

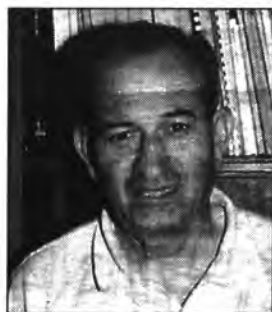
el seu germà Pere havien demanat uns indemnització a l'Ajuntament de Lluçmajor de 640 milions de pessetes per haver-li concedit una llicència d'obres l'any 1987 que el Tribunal Suprem sentencià nul·les, il·legals i ordenà l'enderrocament del complex esportiu Tennis s'Arenal a la barriada de son Verí.

Que el Senyor Rabasco feia anys que havia denunciat aquesta actuació irregular de la llicència d'obres i fou atacat durament pel seu germà Pere i els d'Aquacity que també denuncià. Que el compareixent li aclarí que des de 1991 ja no eren socis amb el seu germà i li prometé que diria tot allò que sabia si el senyor Rabasco li feia arribar còpia de l'escrit en que el seu germà reclamava aquests milions a l'Ajuntament en concepte de danys i perjudicis, la qual cosa feu fa poc temps. Li sembla injust a en Mateu Canals que els habitants de Lluçmajor hagin de pagar aquesta milionada quan resulta que per a obtenir la llicència d'obres amb frau de llei s'havia enganyat a l'Ajuntament i s'havia comprat la voluntat del tècnic que feu l'informe favorable. Se va comprar el Tennis s'Arenal a la família de l'advocat de l'Estat senyor Medina alguns anys abans, amb poques instal·lacions i amb activitats quasi exclusivament deportives. Que el seu germà duia al gestió directa de totes les empreses familiars en les que estaven associats i feia obres i activitats en el solar d'aquest complex. Sembla que aquestes obres no estaven d'acord amb les normes urbanístiques i quan va començar a tenir queixes dels veïnats per música en viu, restauració, piscines etc. fins a la mala hora, és quan comença a comunicar-li que ha fet tot allò sense permisos i que podrien tenir dificultats malgrat tenir-ho molt bé amb els de l'Ajuntament, havent estat regidor i fomentat les bones relacions polítiques a candidats de s'Arenal per a tenir poder d'influència davant l'Ajuntament.

Les relacions entre germans se feren molt dolentes perquè a partir de 85-86 en Pere no liquidava dividends, no li mostrava els comptes i no li donava informació ni el

Pere Canals.

Mateu Canals.

deixava participar en les decisions, la qual cosa fou motiu de moltes disputes en presència de sa mare na Magdalena Morro i Canyelles que actuava d'amigable componedora. No obstant això, el seu germà estava tan ocupat per la obtenció de la llicència que li permetria legalitzar tot allò existent i fer més obres, que va anar manifestant al seu entorn més pròxim, inclòs ell, que ho tenia molt malament perquè estaven fora de normatives i que l'única solució era que el tècnic de l'Ajuntament informàs favorablement de les obres que finalment foren aprovades l'any 1987. En algunes ocasions en Pere Canals informà al seu germà ho tenia arreglat amb el tècnic de l'Ajuntament i que allò els costaria prou diners però que no volia que sabés més coses i intervingués perquè no confiava en ell donada la relació tensa que hi havia entre ells que l'any 1991 acabà amb una venda forçosa d'en Mateu al seu germà.

El tècnic de l'Ajuntament de Lluçmajor visità en diverses ocasions el Tennis s'Arenal i cada vegada el seu germà Pere li indicava les coses que havia d'arreglar perquè ell pogués fer un informe favorable d'acord amb les normes. Una d'aquestes coses fou que se necessitava més superfície i major distància amb les partions i en especial amb el torrent que pertany a Obres Hidràuliques. Per això, el denuncià, sempre actuant pel seu conte i risc i sense consultar-li res, amplià aquestes partions i fins i tot algú d'Obres Hidràuliques hi va anar per inspeccionar i aconsellar el tipus de protecció que s'havia d'aixecar per tal d'evitar riscos en cas de torrentada. Creu en Mateu Canals que aquest senyor havia de fer l'informe donant per bones les fites com a existents des de sempre, la qual cosa no era certa perquè les fites s'havien desplaçat a favor del Tennis s'Arenal.

S'ha d'aclarir que se tractava de guanyar superfície a costa del llit del torrent, qual cosa podia perjudicar perquè aquest s'estrenyeria. Se canviaren o enterraren les fites senyals i anteriors parets, tapant-ho tot i dissimulant-ho a fi que no

poguessin reconèixer-ho i d'aquesta manera enganyar els tècnics i l'Ajuntament.

Recorda que prengueren part en obres sense llicència així com en aquests moviments de partions i fites els tècnics de l'Hotel Sant Diego: en Francesc Julià i en Toni que anava en bicicleta de

competició i vivia al Coll d'en Rabassa i al constructor Miquel i els seus homes que durant anys foren els constructors de les empreses. També treballà el constructor Tolo Rigo Perera encara que no recorda si coincidí i veié alguna cosa d'aquest tema.

Tot això ho sabien la directora del complex na Sebastiana i el seu marit Antoni, el director de l'Hotel Sant Diego, Jaume Payeres, la família pròpia d'en Mateu Canals i sa mare. També sabien cosa en Jaume Gomila i la seva esposa que vivien davant el Tennis s'Arenal i eren veïnats del Senyor Mayol que fou qui interposà la demanda davant el Tribunal Suprem en la forma esmentada. Que el senyor Gomila, així com el president de la Associació de Veïns de son Verí intervingueren a petició d'en Pere Canals per arribar a un arreglo ja que aquest sabia que perdria la demanda.

Es va oferir al Senyor Mayol compra-li el xalet i que se'n anàs a viure a un altre lloc, però no acceptà i demanà molt més del que valia, la qual cosa no fou acceptada. Així mateix feu gestions el denuncià davant el director de Coca Cola Balears per tal d'aconseguir conformar al Senyor Mayol que n'era el subdirector, a canvi de comprar-li productes, ja que gastava Pepsi-cola.

En Senyor Mayol interposà la demanda l'any 1990, però durant alguns anys hi va haver-hi diverses bregues i fortes discussions del senyor Mayol amb en Pere Canals i família així com amb els empleats del Tennis s'Arenal, bàsicament perquè el molestava el renou de les activitats que es duïen a terme i dels cotxes que aparcaven davant casa seva. El denuncià repartia consignes de les coses que convenia amagar dient-los que malgrat que no tot estava en regla havien d'aparentar que tot era legal.

Mai va tenir constància en Mateu Canals del cost i dels pagaments per a corrompre al tècnic de l'Ajuntament perquè el seu germà no li permetia veure els comptes al·legant beneficis en negre que posaven en perill la seva persona per ser l'administrador i gerent. Ω

Homenatge a na Caterina Salom i Parets

Fa un mes que ens va deixar na Caterina Salom i Parets, una jove de Santa Maria del Camí, que patia la malaltia que de moment no es pot curar, que es diu E.L.A. (Esclerosi lateral Amiotròfica).

Aquesta malaltia es caracteritza per l'enduriment morbós dels teixits del sistema nerviós degut a la pujada anormal de certes cèl·lules tisulars. A l'E.L.A., les lesions es limiten a la unitats funcionals específiques del sistema nerviós central, en especial de les cèl·lules del asta anterior i de les vies piramidals.

Les persones que pateixen la ELLA tenen moltes dificultats en poder moure les mans, donant la impressió que les tenen invàlides. No poden parlar be, degut a que tenen dificultats en poder articular alguna síl·laba i a més no poden caminar d'una manera normal.

Degut a que de moment no existeix un tractament per curar les persones que pateixen aquesta malaltia, moren als pocs anys de contreure-la.

Això és el que va passar a aquesta al·lota mallorquina de 26 anys, que va lluitar fins a la mort el passat dia 2 de novembre, per que la gent que tingues aquesta malaltia es pogués curar.

Na Caterina no ho podrà veure, però d'aquí uns anys,

aquest mal es podrà tractar i curar-se. Els seu testimoni, les seves relacions amb el científic britànic Stephen Hawking (que també pateix aquesta malaltia incurable), el llibre escrit per ella, que conta aquest patiment mortal, que l'escrigué aclucant els ulls davant una pissarra de metacrilat, són dignes d'admirar per tothom.

Na Caterina, com a presidenta de l'Associació Balear dels Afectats de la E.L.A., va fer una molt bona feina. El dia que va morir, tot el poble se Santa Maria del Camí, va ésser present al seu funeral i al seu enterrament. Pocs dies després de la seva mort, es va presentar el seu llibre.

Un mes després de la seva mort, crec que s'hauria de començar a parlar de la creació d'una fundació que podria anomenar-se **Fundació Caterina Salom i Parets per la Lluita Contra l'ELA**. Aquesta institució creada per a fins benèfics, hauria d'organitzar diversos actes a fi de recaptar molts de diners amb la finalitat d'investigar aquesta malaltia, que pogués ser tractada i curada.

Si així ho feim, na Caterina des del Cel ens ho agrairia i ens ho agrairien les persones que pateixen aquest mal. Ω

Miquel Alemany i Bal·le

Volen que ETA deixi de matar, però, estan disposats a deixar de ser invasors i ocupants?

Perquè estimem la terra que trepitgem. Perquè volem ser lliures. Perquè volem decidir nosaltres. Per a satisfacció pròpia.

I tu, que hauries de dir-ho ben fort, sense por? Que s'acabi ja d'una vegada la por! És bonica i agradable la llibertat! Deixeu l'alienació. Deixeu la robotització.

Tenen la cara dura ells

Els tirans, els opressors, els invasors, els negrers, els colonitzadors, tenen la cara ben dura, imposant-nos per tot arreu el castellà, i matant el català del poble, bufa! Que hem dit? Ara els eixirà per les orelles tot l'autoodi als traïdors, als botiflers, als renegats, als judes.... Que donen suport als primers. Espe-

rem que vostè no estiga dins els esmentats.

Tan colonitzador serà?

Tanto odia esta tierra? Porque nos quiere exterminar? Al espejo dirá: Soy un genocida? Un asesinato no le basta... Quiere matar todo un pueblo. Todos los criminales tienen excusas. Usted también? Por favor, no nos mate, queremos vivir.

No puede vivir aquí? Tiene su pueblo, tiene su tierra para ir... pero nosotros, a donde vamos? Al cementerio?

Imposible la dependència... Queremos la independencia! Ω

Josep Casalta i Casesnoves de Vila-Real

CRONOLOGIA DE LA HISTÒRIA DE CATALUNYA (XXIX)

Fí del Casal de Barcelona: Martí l'Humà (1396-1410)

PER RICARD COLOM -Tlf. 964 207607

"Assolida l'alienació del sotmès per mitjà (bàsicament) de la coerció física, la tasca del colonitzador es concreta a mantenir aquest estat d'alineació i a convertir-lo en el seu (nou) estat "natural", per ço la colonització significa sempre la falsificació de la història, o àdhuc la seva anatematització". (Heinz Dieterich, *Emancipació i identitat d'Amèrica Llatina*: 1492:1992).

12.9.1399: Els jurats de València fan esment d'aquest **antich pro-verbi**: *Draps de França e llibres de Bolunya / consumen Aragó e tota Catalunya*.

9.1399: Estol contra Bona (la Hipona de St. Agustí) Fracassa per la resistència dels seus habitants.

1399: Els jurats de València s'adrecen als diputats del General de Catalunya per agrair-los la galera que els prestaren per armar-la contra els berbers, *per donar a aquells durs càstichs, terrible terror e punició condigna de tants damnatges per aquells donats a la Catalana nació*.

El rei declara *inalineables* el seu patrimoni i jurisdiccions.

1400: Hi ha a València magatzems de sucre relacionats amb mercaders alemanys qui abasten ciutats entre Lió, Colònia i Nürenberg.

Els jurats de València s'adrecen a les autoritats de la vila fronterera castellana de Moia (vora Ademús): *fugint, pocs dies ha,*

un catiu, de llinatges de tartres, emperó bandejat e apel·lat Johan, d'edat de XX anys poc més o menys, e paladí en son parlar català.

Una altra lletra semblant adrecen al veguer i jurats de Girona: *e paladí en llenguatge català*.

1400-1450: Hi ha a tota Catalunya entre 20.000 i 30.000 esclaus.

Ca. 1400: Pedro López de Ayala, al seu *Rimado de Palacio*, oposa **catalan a español, francés, inglés, lombardo i escocés**.

François Villon oposa **les catalennes a les espagnoles, grecques, egiptiennes, etc**.

Vicent Ferrer anomena **Catalunya** a la València de parla catalana, en predicar a la comarca dels Serrans (de parla aragonesa): "Vosaltres de la Serrania, que estats enmig de Castella e de **Catalunya**, e per ço prenets un vocable castellà e altre català".

Naix Jacme o Jaume Roig, futur poeta valencià.

La sortida anual de capitals mallorquins devers Barcelona per deutes són unes 32.000 lliures.

D. 1400: A Mallorca creix la tensió Ciutat/forans, autoritats civils / eclesiàstiques, augmenta

el corsarisme, hi ha rierades, i la revolta sarda permanent exigeix nous sacrificis.

Ca. 1401: Naix Jordi de sant Jordi, futur poeta i cavaller valencià.

1401: L'aventurer normand Jean de Bethencourt, al servei de Castella, desembarca a Lanzarote: inici de la conquesta castellana de Canàries.

Mor Mª de Sicília. El seu vidu Martí el Jove, fill de l'Humà, hereita Sicília.

Suprimir el Call de Barcelona. Reorganització de la banca, la qual és **nacionalitzada** amb la creació de la **Taula de canvi** de Barcelona, precursora de moltes entitats anàlogues.

Anys de sequera, carestia i epidèmies al Regne valencià.

5.1401: El rei marxa vers València, però roman a muntó mesos a Altura (alt Palància), car a la capital hi ha pesta.

28.8.1401 Comencen Corts a Sagorrb (alt Palància).

1401-1403: Corts valencianes, entre l'Alt Palància i L'Horta, *les més legisladores* d'ençà la conquesta.

13.11.1401: Consagració de la

Cartoixa de la Vall de Crist (Altura) per l'Arquebisbe d'Ate-nes, en presència del rei i sa Cort, bisbe de Sagorrb i cardenal de Catània.

4.102: El rei i la reina entren per fi a València, encara amb algun cas de pesta, per la qual raó les corts valencianes han d'anar traslladant-se a Burjassot (l'Horta) i Altura.

1402: La Cort reial torna a fer gestions sobre les remences. La Monarquia és moderadament filoremença.

Segones noces de Martí el Jove, amb Blanca de Nafarroa.

Darrera els financers italians, s'estableixen a Catalunya els mercaders italians.

Les Canàries són conquerides i abandonades per Castella. Castella ocupa també temporalment Tetuan, (Rif) al Marroc.

1402-1412: Retaule d'en Ramon de Mur per a l'església de Guimerà.

1402-1461: Consta que el blat comprat per Barcelona prové de Sicília (37%), l'Aragó (19%), França (10%).

1403: Felip de Malla, canon-ge de Barcelona.

Benet XIII fuig per sorpresa del palau papal disfressat de cartoixa i es refugia a Castelrenard (Provença), als dominis de Lluís II d'Anjou.

El rei declara que el Justícia d'Aragó no pot intervenir dins el regne valencià.

Prohibició de cerimònies religioses musulmanes públiques, per pressions eclesials.

Riuada a la ciutat de València.

9.7.1403: L'Humà atorga a Borriana (Plana Baixa) el dret de primacia.

28.9.1403: Conclouen finalment, a València, les Corts encetades a Sagorrb el 1401.

1403-1410: Pere Vall, pintor de Cardona (Bages), hi pinta retaulles gòtics.

doc.1403-1425: Francesc de la Via, fi poeta líric amb ecos ausiasmarquians, autor d'una poesia eròtica excel·lent en solemnes *stramps* i del magnífic *Llibre de Fra Bernat*.

ca. 1404: *Història de Jacop Xabalin*, novel·la anònima històrica (intriga política fins a la batalla de Kòsovo - 1389, Sèrbia) amb elements de les *Mil i una nits*. Atractiva i d'intencionalitat artística.

1404: Respectable deute flotant del municipi de Barcelona a la Taula de Canvi: 55.000 lliures.

26.07.1404: Corts aragoneses a Maella (Franja de Ponent).

1.10.1404: Mor el papa de Roma Bonifaci IX.

11.1404 Innocenci VII succeïx Bonifaci IX a Roma. Aquest nou papa és nat a Sulmona.

12.1404: El Papa Luna ix de Marsella vers Itàlia amb nombrosos vaixells catalans, amb la intenció d'ocupar Roma amb ajut italià.

3.1405: Pop de Niça (Provença), el fill de l'Humà visita el Papa Luna, venint de Sicília.

20.3.1405: Martí el Jove arriba de Provença a Barcelona.

Primavera 1405: Bandositats i rebel·lions entre barons sicilians.

1405: Les finances del regne de Mallorca fan fallida. Ω

L'ESTEL
EL DIARI DELS MALLORQUINS
SUBSCRIVIU-VOS-HI !! • ANUNCIAU-VOS-HI !!
TEL.: 26 50 05

1956 - 1996
40 ANYS DE TELEVISIÓ,
40 ANYS DE MANIPULACIÓ.

"SI NO ANEU AMB COMPTA, ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ, US PORTARAN A ODIAR ALS OPRIMITS, I A ESTIMAR ALS OPRRESSORS".
Malcolm X

CAFÈ-BAR JIMMY JAZZ
Carrer del Clos, 53
08700 IGUALADA (Anoia)
Tel. (93) 803 34 26

DE TU DEPEN

Els uns parlen castellà perquè consideren que "fa més fi". El que demostra que no saben ben bé allò que és realment fi, noble i normal: parlar la llengua del país on vivim.

¿PARLARÀ CATALÀ?

Perquè ja n'estem tips que encara duri el re-
tat de cervell que varen fer als nostres pares.
La responsabilitat de la nostra generació és anar
al fons del problema.

La nostra llengua està en perill.

No parleu en foraster.

Geografia d'Occitània

DEFINICION E SITUACION

Occitània se pòt definir coma l'ensems dels país parla-occitans, que van de la mar Grand (o lo Peugue) a la mar Nòstra (o Medite-rranèa), dels Aups als Pirenèus, de Culan a Vielha, de Baiona a Chau-mont. A l'ora d'ara Occitània es ocupada subretot per França, mas tanben per Espanha (Val d'Aran) e Itàlia (Valadas aupencas).

En França, Occitània cubrís las regions administrativas següentas :

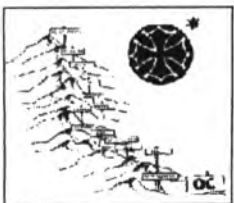
Aquitània, per la mai granda part (qualques comunas de Dordonha e Gironda son parlafrancés ; la mitat dels Pirenèus Atlantics es parlabasco) ;

- * Auvèrnha, quasi tota (los dos tèrç d'Alaièr son parlafrancés) ;
  - * Centre - sonque qualques comunas dels departaments de Char (Cher) e Indra ;
  - * Lemosin tot ;
  - * Lengadòc-Rosselhon, levat la part catalana dels Pirenèus Orientals ;
  - * Miègjorn-Pirenèus tot ;
  - * Peitiu-Charentas en pauca part : un gròs tèrç oriental de Charenta e qualques comunas de Vinhana ;
  - * Provença-Aups-Costièra d'Azur tota - lo monde normals díson simplament Provença ;
  - * Ròse-Aups en pichona part : Ardecha e Droma levat qualques comunas de Bisa, qualques comunas d'Isèra e de Lèire.
- En Espanha :

- * la Val d'Aran es una comarca de la Generalitat de Catalonha. Ten un estatut a despart, que l'aranés (l'occitan que li es parlat) es considerat coma lenga pròpia, oficial e protegit.

En Itàlia, la Constitucion de 1946 que prevei la proteccion de las culturas minoritàrias es pas vertadièrament aplicada. Los occitans n'i a :

- * dins las Valadas aupencas, gaiben totas en la region Piemont, mas qualques vilatges son tanben en Liguria ;
- * a la Gàrdia (Guardia Piemontese) en Calàbria.

En Occitània i a de lòcs que s'i pàrlan d'autras lengas :

- * en Provença, a Biòt e Vallauris, e tanben a Monegue s'i parla ligurian. Lo parlar es escaissat *figon* ; lo parlar de Menton es considerat coma intermediari ;
- * en Gasconha, a l'entorn de Montsegur, dins l'entre duas mars, la *pichona gavachariá* es poblada de mond venguts de Peitiu ;
- * dins lo Comtat s'i parlava *shoadit* (josiu-occitan), subretot a l'entorn de Carpentras ;
- * los caracos (tsiganes) de Lengadòc son parlacatalans, mas cantespanhòls ;
- * a l'ora d'ara los quites occitans, e lo fum d'immigrats venguts de Bisa (francés) o d'Argier (pèdnegres) pàrlan francés ;
- * los autres immigrants pàrlan sas lengas : arabi, berbèr, espanhòl, italian, portugués e ne doblidariá...

GEOGRAFIA FISICA (CLICATZ)

Demografia

Occitània a un pauc mai de 13 milions d'estatjants. La densitat es plan inegala, ambe de menaças de desertificacion dins d'unes lòcs.

La vila mai granda d'Occitània es Marselha.

ECONOMIA

Agricultura : lo desèrt occitan

Lo campèstre occitan se pòt considerar coma un desèrt. Foguèt voidat pel chaple de 1914-1918 d'un latz, per las migracions de cap a las ciutats de l'autre. La pauca rentabilitat de la màger part de las tèrras agricòlas fan que las campanhas contúnhan de se vojar.

Las montanhas son viradas cap a l'elevatge de las bèstias, vacas o oelhas (fedas) subretot. Malgrat la qualitat de bèstias coma la rossèla d'Aquitània o la lemosina, la crisi s'acaba pas.

Lo formatge es una produccion derivada que permet de gardar encara d'unes paisans.

Resistan melhor las planas de las culturas especializadas, subretot la vinha qu'ara es quasi tota de qualitat AOC. D'autras coma lo blat d'Espanha (o milhòc), en Limanha e dins la plana aquitana, an de mal que patisson la concurréncia dels productors francimands.

Dins l'agroalimentari cal notar lo pes tanben de las aigas mineras, qu'un fum de fonts son en Occitània : las aigas de La Salvat, de Perier, de Quesac, de Volvic...

Matièras primièras : mai lo passat que lo present

Las minas d'un còp èra son ara estèrlas o o vendran lèu. Los car-

bonièrs de La Sala o de Cramaus o de las Cevènas son mai de figuras del passat qu'una realitat presenta. Lo gas de Lac es estarit. L'urani de Lemosin es pas gaire pus extrach e Lemosin es ara contaminat per la Cogema.

Electricitat : França semena sos Chernobils en cò nòstre

La produccion d'electricitat idraulica pèrd d'importància ambe lo desenvolopament de l'electricitat nucleària. Los barratges négan pas pus de vilatges. De notar los de Sèrra-Ponçon dins las Aups, los de Vassivière e Bòrt dins la Montanha, lo de Malausa sus Garona.

L'electricitat nucleària es plan desenvolopada, que França s'estima melhor de contaminar sas minoritats que son centre istoric. La val de Ròse es claufida de centralas e la de Marcola, militària, escampa son veren dins lo riu e dins la mar. Dempuèi l'aigat de i a qualques annadas, Camarga es tanben contaminada. La centrala de Golfech es l'exèmple del necitge d'EDF : las annadas de secada la devon arretar per causa de manca d'aiga dins Garona. De mai, en abril de 1996, comencèron de distribuir al monde a l'entorn de potingas contra lo cancer de la tiroïda. Vesina es tanben la centrala del Blaiés.

Lo sector terciari

Doas activitats màgers, lo torisme d'estiu e lo torisme permanent que d'unes sonèron lo *revenge del Sud*.

Lo torisme d'estiu provoquèt la betonizacion de la Costièra de Provença, d'en primièr, de la de Lengadòc après. Mercés a la preséncia de las Lanars, la costièra atlantica es relativament protegida.

Se desvolopa tanben lo torisme vèrd, que las bòrias abandonadas son crompadas per de fòra-venguts o logadas per los que capitèron de demorar al país.

Se fa tanben d'esqui dins las montanhas.

L'implantacion d'industrias en Occitània es mai la consequéncia de la voluntat d'unes de venir s'installar en cò nòstre que d'iniciativas localas. Fa bèl briu que totes los capitals son estats raubats e ara los investiments vénon del defòra.

Demèst las activitats podèm mençonar l'aeronautica a Tolosa, e l'informatica dins de vilas coma Bordèu, Montpelhièr, Niça-Antíbol.

CULTURA

Es benlèu lo lòc que l'occitanisme es mai present, es normal que lo sucursalisme es la sola causa, en gròs, que se fa en francés.

La toristificacion creèt de lòcs onte d'artistas, de còps venguts d'a França, cerquèron de far ostal. Ω

Llengua i mitjans de comunicació

Si a finals de la dècada dels 80 s'ha via assolit un equilibri en al programació televisiva, no en la radiofònica, que es feia en cadascuna de les dues llengües oficials de Mallorca -la mallorquina, el català, i la forastera, l'espanyol- ara, a les acaballes del segon mil·lenni, la presència del foraster a la televisió es aclaparadora. L'arribada dels canals de TV privats a principis d'aquesta dècada i la recent aparició de la Gran Via Digital i Canal Satèl·lit, suposen un retrocés brutal per a la programació en la nostra llengua.

De totes maneres, dins l'àmbit de la premsa, qualque canvi positiu hi ha hagut, darrerament. I és que deixant de banda la premsa forana i qualque revista mensual, no gaudíem fins fa dos anys i ferro de cap rotatiu quotidià en la nostra llengua. Molts sostenien just fa tres anys que era una utopia gaudir d'un diari en català editat aquí. Idò ara tenen un bon tapamorros amb el *Diari de Balears*. Així i tot, el panorama dels mitjans de comunicació escrits tampoc no és més reconfortant que el dels audiovisuals per que fa a l'ús de la nostra llengua. El català encara està molt lluny d'ocupar el lloc que l'espanyol li

ha robat en aquest àmbit, i això tot sol ja hauria de bastar perquè facem una mica de reflexió i comencem a pensar que amb campanyes com la del *Depèn de tu, No et mosseguis la llengua*, o *Tu tens la paraula*, no invertirem el procés de substitució lingüística.

Si realment volem restaurar l'hegemonia social del català, haurem de convenir que mentre no disposem d'una bona llei que, dins el marc legal d'oficialitat única, obligui tots els mitjans de comunicació -premsa, ràdio i televisió-, tant públics com privats, a funcionar íntegrament en la llengua pròpia d'aquest país, amb sancions per als qui no la compleixin, no farem més que perdre el temps i la llavor.

El dia que posem per damunt de tot la supervivència de la llengua autòctona i en segon terme la por a crear conflictes -que tanmateix els únics que en creen són els enemics d'aquesta- serà senyal inequívoca que estarem a dues passes d'enviar Espanya a porgar fum i de proclamar la independència. Ω

Antoni Martiànez

Lobby per la Independència -
Porto Cristo

Maria Antònia Munar, Presidenta del CIM, felicita Miquel López Crespí

La Presidenta del
Consell Insular de Mallorca

Sr. Miquel López Crespí
C/ Antoni Marques Marques, 20, 4t, 1
07003 - Palma de Mallorca

Benvolgut amic,

Rebeu les meves més sinceres felicitacions per haver guanyat el primer premi de novel·la Omnium Cultural, per la teva novel·la "La Ciutat del Sol".

Com a Presidenta del Consell de Mallorca, vos vull donar l'enhorabona per aquest merescut premi i vos anim a continuar amb la vostra trajectòria literària.

Rebeu les meves salutacions més cordials,

M. Antònia Munar

Maria Antònia Munar
Palma, 24 de novembre de 1998

Visita la pàgina de L'ESTEL a Internet!

Us podeu subscriure per E-mail a
estel@balearkom.es

indicant les dades que figuren
a la butlleta de subscripció.

Les trobareu també a
<http://www.balearkom.es/usuarios/estel/>

Felicitació Nadalenca

CECIL BUELE I RAMIS,

REGIDOR DEL PSM-NACIONALISTES DE MALLORCA A L'AJUNTAMENT DE PALMA

**¡BONES FESTES DE NADAL!
VOS DESITJA AMB MOLTA FORÇA
QUI VOL QUE SIA NORMAL
QUE TOTHOM FACIL EL QUE CAL
PER A PROTEGIR MALLORCA.**

Bon Nadal de "mil nou-cents..."
podem dir enguany amb força:
només queda l'any que ve
per a dir-ho com pertoca.

Som en temps d'acabament
d'una etapa massa torta;
Som a l'alba d'un nou temps,
del que tot això comporta.

Ara ens queda molt a fer
si volem bastir Mallorca
com a terra complaent
on la Vida sigui forta,

s'hi respecti el medi ambient,
se n'hi ajunti tota força
que aixoplugui nostra gent,
-sobretot la més exclòsa-.

Orientada cap al vent
d'una fita molt més nostra,
s'hi respira i ja s'hi sent
l'aire d'una terra nova.

¿Què hem de fer d'aquesta terra
tan farcida de colors?

¿Què hem de dur a la nostra serra,
espai lliure pels voltors?

¿Què hem de fer de la mar nostra,
del cel blau i altres racons?

Per Mallorca bé s'ho paga
que aturem les construccions
de més túnels, carreteres,
grans vials i casetons;
que, a la fi, tot això acaba
en font d'urbanitzacions.

Plans "Mirall" trencats a l'hora
de fer "un somni de ciutat":
mal remei per una Palma
governada des de dalt
¿no seria molt més recte
i també molt més normal
que entre tots poguéssim treure
més profit amb menys cabal?

**BONES FESTES DE NADAL
VOS DESITJA AMB MOLTA FORÇA
QUI VOL QUE SIA NORMAL
QUE TOTHOM FACI EL QUE CAL
PER A PROTEGIR MALLORCA. Ω**

* * * * *

Com cada any, TRES ACTES PÚBLICS, de caràcter nacionalista, oberts a tothom, es fan a Ciutat. Se t'hi convida:

ACTE	LLOC	DIA
Ofrena floral Rei En Jaume	Plaça d'Espanya	30/12/98 a les 19 hores
Festa de la Conquesta	Plaça de Cort	31/12/98 10 hores
Manifestació nacionalista	Passeig del Born	31/12/98 19 hores

Contacte:

Grup Municipal PSM-Nacionalistes de Mallorca

Pça. Santa Eulàlia 9, 3r - 07001 Palma

Tel.: 712453 - FAX: 728688 - E-MAIL: psm@a-palma.es

IX FESTA DE LES ILLES CATALANES 1998

L'Òmnium Cultural atorgà els Premis de Novel·la, Poesia, Narrativa Juvenil, Periodisme y Televisió de l'any 1998

L'important acte cultural contà amb la presència del President de l'Institut d'Estudis Catalans, Sr. Manel Castellet

L'escriptor de sa Pobla i col·laborador de *Diari de Balears* Miquel López Crespí acaba de guanyar el premi de novel·la en la IX FESTA DE LES ILLES CATALANES amb l'obra *La Ciutat del Sol*. Cal recordar que recentment, amb el poemari *Record de Praga*, també havia obtingut un dels més importants premis de poesia que són lliurats al Principat.

L'Òmnium Cultural lliurà també els premis de poesia, de narrativa juvenil, de periodisme i de televisió. Cal destacar que al IX Premi de Novel·la s'hi havien presentat un total de setze obres. El jurat, format per alguns dels més importants estudiosos de la cultura catalana contemporània, estava format per l'escriptora Assumpta Margenat, l'especialista en Literatura Catalana Lluïsa Cunillera, el periodista i Llicenciat en Filologia Catalana Josep Lluís Eras (entre altres destacades personalitats de la nostra cultura). El jurat va declarar per unanimitat finalistes les obres *Notes de pas*, *La Ciutat del sol* i *Darrer poema*. En la darrera i definitiva votació, es va proclamar guanyadora del IX premi de novel·la de l'Òmnium Cultural l'obra de l'escriptor de sa Pobla Miquel López Crespí. L'escriptora Assumpta Mateu, autora del llibre *Notes de pas* en quedà finalista.

Els altres guanyadors varen ser: la poetessa Annabel Folch pel poemari *Una sort i un secret*; en periodisme David Bassa pel treball *Les bombes de maig del 38* i tot l'equip de la revista *L'Actualitat*. Finalment el premi per a reportatges de televisió va ser donat al periodista Carles Riobó per un magnífic tre-

ball que portava per títol *Rutes*.

La Ciutat del Sol és una novel·la ambientada en la Mallorca del segle XVI. L'autor de Sa Pobla narra en aquest llibre les aventures i peripècies d'un grup de mallorquins (agermanats, jueus, bandejats...) que parteixen a la recerca d'un ignot reialme enllà de la mar. Creuen, guiats per informacions proporcionades pels estudiosos del Call, que trobaran un món nou, una Terra de Promissió on, a part d'innombrables riqueses, els protagonistes -perseguits per la Inquisició i les autoritats de l'època- gaudiran finalment de justícia i felicitat.

El premi de literatura de l'Òmnium Cultural comporta la publicació de la novel·la guardonada en una important editorial del Principat.

L'autor de sa Pobla ha publicat darrerament diverses obres de narrativa, teatre, poesia i assaig. Entre els llibres més destacats podem citar: *Crònica de la pesta* (narrativa, Girona, 1993); *El cicle dels insectes* (poesia, Edit. Moll, 1992); *L'Antifranquisme a Mallorca (1950-1970)* (memòries, El Tall, Ciutat 1994); *Històries del desencís* (narrativa, Moll, 1995); *Punt final* (poesia, Edit. Moll, 1995); *L'obscura ànsia del cor* (poesia, UIB 1996); *Vida d'artista* (Premi de narrativa de la Generalitat de Catalunya, Girona 1995); *Planisferi de mars i distàncies* (poesia, Edit. Columna, 1996); *Estiu de foc* (novel·la, Editorial Columna) i *El cadàver* (teatre, Pagès Editor). Ω

(Redacció)

El senyor Joan Sala Vila (en el centre de la fotografia), ànima de la IX Festa de les Lletres Catalanes, lliurà el premi de novel·la 1998 de l'Òmnium Cultural a l'escriptor de Sa Pobla Miquel López Crespí.

Barcelona 27-XI-1998: acte de proclamació dels premis de novel·la, periodisme, narrativa juvenil, poesia i televisió de l'any 1998.

Hotel Europa. Una taula d'amics i simpatitzants de l'Òmnium Cultural. De dreta a esquerra: el poeta Ferràn Lupescu, recent premi de poesia "Josep M. López Picó"; Miquel López Crespí; el màxim responsable dels premis, senyor Joan Sala Vila y, amb camisa blanca, el també poeta Josep Planaspachs, que obtingué el guardó de poesia de l'Òmnium l'any 1997.

RECEPTES DE CUINA

Arrossos secs
Paella de Col-i-flor al forn

- * 125 gr. de bacallà, tres o quatre hores a remulla;
- * 200 gr. d'oli;
- * 300 gr. de col-i-flor picolada;
- * 5 ó 6 alls tendres;
- * 400 gr. d'arròs
- * Pebre-roig i safrà

Una paella de fregir i l'oli al foc. Ja ben calent se sofrigen, pegant-los voltes, primer els alls tallats-molt poc--, després, la col tallada; en tercer lloc el bacallà esmicolat i ben escorregut finalment, ben sofregit el conjunt, es posa l'arròs i se sofrig també, ben rebolicat tot. El conjunt s'aboca, i escampa, en una cassola plana de test, i tot seguit se li tira l'aigua ben calenta--doble que arròs--, que es tindrà preparada, amb el safrà i la sal; i es porta o es fica al forn. Ha de quedar ben eixut.

Carns
Cuix de xot

Ens caldrà disposar d'una cuixa de xot d'un quilo i mig de pes, 60 gr. de sagí, sis creïlles (patates) grosses, d'un parell d'all, d'un parell de cullerades de julivert picat, de 25 gr. de mantega de vaca, brou sal i pebre.

Amb la mantega untarem per dins una cassola d'obra o un atifell refractari. Les creïlles, pelades i rentades, es tallen a rodanxes i es posen al fons de la cassola per tongades, procurant que cadascuna de les tongades siga coberta amb sal; es posa el julivert i els alls picats i es deixa damunt de tot la cuixa de xai adobada amb sal i pebre. Se li posa brou fins a cobrir les creïlles i s'escampen porcions de mantega per damunt la cuixa. Caldrà deixar-ho dins del forn a mitjana temperatura durant una hora i mitja, i es procurarà pegar-li la volta i ruixar-ho amb el mateix suc, per tal que quede cuit tot per igual.

Guisats
Guisat de vedellaPeixos
Anguiles

Suc d'anguiles

- * Un quilo o quilo i mig d'anguiles;
- * 250 gr d'oli;
- * una cabeceta d'all,
- * 100 o 150 gr de pinyons;
- * pebre-roig, sal, vitet (pebre coent) i aigua
- * una llesqueta de pa fregit

El guisat que porta aquest nom no és sinó l'anterior, sense més diferència que el fet de portar creïlles trossejades i, per tant, més líquid, no sols per a coure-les, sinó perquè, ja cuit tot, ha de quedar el conjunt més sucós. Es guisa igualment en paella. En alguns llocs del nostre litoral--els marenys albuferencs i més al sud de Sueca i Cullera, de tanta tradició anguilera--, quan el suc es vol magnificar, a l'últim bull, ja quasi sense foc, se'n constel·la la superfície d'ous caiguts i s'aparta tot seguit la paella del foguer.

- 1/2 quilo de garreta, tallada a quadrats,
- 400 gr. de garrofó, tavella desgranada i ferradura trossejada,
- 500 gr. de creïlla a trossos,
- 1 ceba,
- 2 cullerades de tomaca fregida,
- 6 dents d'all,
- 1 dl. d'oli,
- una fulla de llorer.

En una cassola d'obra es frig la carn; quan estarà daurada, s'hi afegirà la verdura, els alls, la ceba i la sal, ofegant-ho a foc suau. Quan la ceba i la verdura estaran tendres, s'hi afegirà la tomaca i la fulla de llorer, i es recobreix tot d'aigua. Es deixarà coure i, quan la carn estarà ben cuita, hi posarem les creïlles i ho tastarem de sal.

- * CREÏLLES = Patates
- * VITET = Pebre

Jocs de paraules

No és el mateix dir ...

- 1) *Vi bo, que bovi.* (Antoni Maria)
- 2) *Cos de fada, que fa de cos.* (Antoni Maria)
- 3) *Mort de pena, que pena de mort.* (Antoni Maria)
- 4) *Un pessic de pa, que pa de pessic.* (Antoni Maria)
- 5) *Dues tasses de te, que dues tetasses.* (Montserrat Ardid i Amorós)
- 6) *No sap pas on.* (Ramon Torrents)
Referida pel meu amic Bartomeu Bardagí.

Embarbussaments.

- 1) *Duc pa sec al sac, sec on soc i el suco amb suc.* (Jaume Carbonell)
- 2) *Teta tonta, tanta tinta tota t'unta.* (Jaume Carbonell)
- 3) *En Llapés i en Llepés van fer un bagul: en Llapés, la tapa i en Llepés, el cul.* (Jaume Carbonell)
- 4) *En Panxo li va dir a en Pinxo: Vols que et punxi amb un punxó? i en Pinxo li va dir a en Panxo: punxa'm, però a la panxa no.* (Jaume Carbonell)
- 5) *En un pot no hi pot haver-hi hagut mai vi de fort sense un embut.* (Jaume Carbonell)
- 6) *Tinc tanta set que a les cinc tinc son.* (Jaume Carbonell)
- 7) *Avis murrís viatgen amb omnibus gratis.* (Jaume Carbonell) Per si algú no ho sabia, el Llatí ve del català

- 8) *Un plat pla, blau clar, ple de pebre negre està.* (Antoni Maria)
- 9) *En quin cap cap? En cap cap cap!* (Sergi Nadal i Cabezas)
- 10) *Setze jutges d'un jutjat mengen fetge d'un penjat.* (Sara Zabaleta i Llauger)
- 11) *Paula para la taula, para-la bé que el pare ja ve.* (Sara Zabaleta i Llauger)
- 12) *La mare d'en Tano quan era gitano i tocava el piano.* (Pau Zabaleta i Llauger)
- 13) *Per la carretera de Roses passa un carro carregat de rocs.* (Pau Zabaleta i Llauger)
- 14) *Senyora, diu la senyora si s'anyora de la senyora.* (Pau Zabaleta i Llauger)
- 15) *Avis murrís, porten els nuvis a Gràcia en omnibus gratis.* (Jaume Castañer) "Llatinajo" popular.
- 16) *Cards secs piquen, verds taquen si es toquen.* (Jaume Clapes) I l'alemany també.
- 17) *Com a ploure, prou que plou Pau, però plou poc.* (Quico Llach)
- 18) *Quan puja l'autòmnibus de Gràcia l'àvia sua.* (Carlos Illa Casanova) Si es diu ràpid, sembla que es parla en llatí.
- 19) *Elàstics blaus mullats fan fàstic.* (Carlos Illa Casanova) Si es diu ràpid, sembla que es parla en alemany.
- 20) *En un got net no hi pot haver-hi hagut mai vi.* (Carlos Illa Casanova) Si es diu ràpid, sembla que es parla en anglès.

- 21) *Un tigre, dos tigres, tres tigres.* (Jordi Tarrida i Subirana)
- 22) *Cap cap pla, cap al cap del replà.* (Artur Altobàs i Molina)
- 23) *A Pons pocs i bons, i encara els que són bons no són de Pons.* (Magda Solé)
- 24) *A cap cap cap que Déu deu deu.* (Toni Codina Contijoch)
- 25) *A Ribes si hi arribes, hi arribes amb unes ganes vives de jeure a l'hospital.* (Toni Codina Contijoch)
- 26) *Déu vos guard, que té guants? Diu: si. Diu: quants? Diu: tants. Diu: tants? Diu: si. I quant valen? Diu: tant. Diu: quant? Diu: tant. Diu: tant? Diu: si. Doncs ara no en vull!* (Vicenç Pujol)
- 27) *En quin tinter té tinta Anton?* (Joan Puig) Frase catalano-xinesa.
- 28) *Tu, maca, que sola que vas...* (Anna Roig) Si es diu de pressa sembla que diguis tomaca, cassola i cavàs.
- 29) *Digues dues dagues.* (Montserrat Ardid i Amorós)
- 30) *A mi sí, que re mi fa si fa sol o si no en fa.* (Montserrat Ardid i Amorós)
- 31) *Davant del cine hi ha l'alzina.* (Montserrat Ardid i Amorós)
- 32) *Duc com puc un ruc a un duc rus mut.* (Montserrat Ardid i Amorós)
- 33) *Què dius ara que diu Sara?* (Montserrat Ardid i Amorós)
- 34) *Qui roba una arrova de roba no roba l'arrova, que roba la roba.* (Montserrat Ardid i Amorós)
- 35) *La rica de la parròquia no duu perruca perquè li reca.* (Mont-

- serrat Ardid i Amorós)
- 36) *Codonys collia a l'hort de la tia Maria.* (Montserrat Ardid i Amorós)
- 37) *Babau, beu vi bo i viu bé.* (Montserrat Ardid i Amorós)
- 38) *Alls secs piquen, tendres couen.* (Esther Bueno)
- 39) *Cards secs taquen, verds punxen.* (Elena Oliver)
- 40) *Tinc cinc fills títics i primis i amics íntims vint-i-cinc.* (Ferran Juan i Baruel)
- 41) *Alls tendres et couen i et piquen.* (V. Garcia) Sembla dit en alemany.
- 42) *A Rubí cotó collir. A Rodó collir cotó.* (Enric Pujol) A veure si la dieu ben ràpid...
- 43) *Quin quinquellaire, de quin pis, té quinqués que no es trenquin?* (Jordi

- Pagès)
- 44) *Al pi petit no li cal escala, si li cal, du-li (porta-li).* (Jordi Pagès) Dita ràpid, sembla xinès.
- 45) *Un carro carregat de terra roja anava per un carrer de Marratxí.* (Mateu Joan) . Ho diuen els nins per aprendre a pronunciar bé les erres.
- 46) *El cel està enrajolat, qui el desenrajolarà? El desenrajolador que el desenrajoli bon desenrajolador serà.* (Miquel Font) Popular mallorquí.
- 47) *Un plat blanc pla, ple de pebres verds està.* (Xim Fuster) M'ho feien dir de petit, amb resultats nefasts.
- 48) *Arribes a Ribes, Ribes?* (Marta)
- 49) *Plou poc, però per lo poc que plou,*

L'ESTEL

INFORMA'T INFORMA'T

PROU d'IMPOSTOS!
ABUSIUS!

- :- Prou de peatges a les autopistes!
- :- Prou a l'electricitat més cara d'Europa!
- :- Prou als telèfons més cars i dolents d'Europa!
- :- Prou a la vergonya de la RENFE!

PERQUÈ MADRID NO ES QUEDI AMB ELS NOSTRES DINERS

Es Govern guarda ha mester

PER CLIMENT GARAU DE LLUCMAJOR

Es Govern està empenyat
a sa guarda recolza,
i una paga donar,
cada fill al món posat.
De cada un, augmentat,
De vint i cinc a cinquanta,
Això serà sa balança,
Que es mando ha senyalat.
Pens que s'equivocarà,
Sa gent va badant els ulls,
Han vist aquells caramulls,
D'infants que a Àfrica hi ha.
Per dins Amèrica també,
Podem la Índia sumar,
Al Brasil podem trobar,
Que los maten pel carrer.
Altra temps, infants tenien,
No ho podien evitar,
S'escoltava es capellà,
Ses ordres que donarien.
Un crim molt gros, ells ferien,
Si volien esvortar,
Déu tot això va privar,
Aquest ritme seguirien.
A davant el resultat,
Que es fill los donarà:
Uns nou mesos de penar,
I setze anys custodiat.
Ben vestit i alimentat,
Fent vida de gran senyor,
El seu pare amb picassó,
A sa bastida penjat.
I es fill no se'n doldrà,
Des patiment de son pare,
I tampoc dels de sa mare,
Anant per tot a fregar.

Ell se va acostumar,
A fer vida de senyor,
Mil duros al butxacó,
Per beure o per fumar.
S'experiència el dugué
Conèixer sa bona vida,
Cada moment estudia,
Allò que més li convé.
A divertir-me aniré,
Miraré de no patir,
Si càrrec puc aconseguir,
Això fort, ho cercaré.
Amb títol aconseguit
Que els meus pares pagaren
Per mi, ells se rebentaren,
D'això en trauré profit.
Miraré dins un partit,
Si allà me puc col·locar,
Perden el temps en xerrar,
Fan paper de deixondit.
Quan estaré col·locat
Que tindrè paga segura,
Prendre sa meua mesura,
De no ser mai molestat.
Disfrutant de llibertat,
Una al·lota cercaré,
Amb ella jo gaudiré,
Fins que n'estigui cansat.
De lo que alerta aniré,
No posar fills en el món,
Perquè molts destorbs ells són,
Sa misèria, de qui ve.
D'això me controlaré,
Conservant-me jo fadrí,
Si doblers puc recollir,
Servei de rei jo, tindrè.

Manca de coneixement,
Té sa persona que és casa,
Ha donada mala passa,
Un moment ho té present.
Falta de enteniment,
Pels caràcters oposats,
Cada dia hi ha combats,
A dins el seu regiment.
Això los pot succeir,
Tenir qualque fill tarat,
Amb això no hi ha pensat,
I serà gros el sofrir.
Cap dia podrà tenir,
Ni un moment d'alegria,
Durà clavada una espina,
Sa sang li farà sortir.
A dins sa vida moderna,
Que a Mallorca ha entrada,
El seu sistema agrada,
Ell duu sa vida lliberta.
No se duu res a l'oferta,
Perquè se pugui ensenyar,
Cada persona anirà,
A lo seu tenir respecte.
Ara s'ha posat de moda,
Procurar de viure bé,
Cercar el treball lleuger,
De veritat molt se nota.
Un se fa mestre d'escola,
S'altre ha sortit advocat,
I molts d'ells s'ha dedicat,
A dur planxada sa roba.
Per això avui se va,
Lo que es diu ferra qui ferra,
Amb so ritme de guitarra,
Sa que més fort sonarà.
A on més podrà guanyar,
Serà a dins es Govern,
No el farà gens a s'estern,
Si ets euros pot manejar.
'Nira fent sa cadernera,
dins es Senat i Congrés,
sempre tindrà interès,
tenir paraula darrera.
Ell en tot moment espera,
A tot contrari fer-hi,
D'allò que se discutí,
Son esperit en renga.

Sa gent vella menyspreada

Oh, sofrida gent major,
Que tant te sacrificares
I fills en el món posares,
Esperant compensació.
Tota sa teva labor
Els seus fills han trepitjada,
I sa vida ha acabada,
Tirat a un trist racó.
Pensaves que seguiria,
Sa costum del temps passat,
Que el padrí era estimat,
Del fill, també de sa filla.
En aquell temps existia,
Amor i molta passió,
Se donava gran valor,
A lo que se deixaria.
Compraven terres i cases,
Amb molts grossos patiments,
Eren casos molt corrents,
Tots aquests fets se donaven.
Els pares pels fills lluitaven,
Per dar-los un benestar,
Quan s'havien de casar,
Un ca seva nou trobaven.
Aquells molts de patiments,
Que havia passat son pare,

Era cosa respectada,
Dels seus fills en tots moments.
Eren uns agraïments,
Que foren molts respectats,
Cap moment ells, oblidats,
Sempre se tingué present.
En aquell temps va usar,
Que matances se feria,
Un bon porc s'engreixaria,
Per ells un dia matar.
El bon pare convidà,
El fill, sa nora i els nets,
Amb esperit molt concret,
Tots anaven a ajudar.
Després des porc, escorxat,
Se feia sa berenada,
En es foc, bona torrada,
Llom amb sal, condimentat.
Per a més conformitat,
Se feia una paellada,
De pebre i de patata,
I de llom tendre mesclat.
Tot això, era un honor,
Pel padrí i sa padrina,
Sa família reunida,
Demostrant estimació,
Per agrair el favor,
D'aquell treball compensat,
En donaven sa meitat,
De llom i butifarró.
S'amor propi des padrí,
Perquè no es pogués queixar,
Sobressades los donà,
Per poder assaborir,
Camaïot hi afegí,
I ossos per fer cuinat,
Se'n anava preparat,
Tal ajuda va tenir.
Quan complien els seus anys,
O el dia del seu sant,
No va ser mai descuidat,
Pels pares amb sos infants.
Tots ells anaven mudats
A veure els seus padrins,
Demostrant-los sos instints,
Que eren molt estimats.
En el padrí i la padrina,
Ells los besaven ses mans,
Era tradició d'abans,
Que de fet se seguiria.
Es padrí i sa padrina,

Ja tenien preparat,
Un regalo ben guardat,
Que tothom agrairia,
Amb bon dinar se feria,
Aquella festa major,
Amb sentit d'estimació,
Se demostrava alegria.
Una besada es daria,
Quan sen havien d'anar,
Això no se descuidà,
En tradició es convertia.
Sa família va seguir,
Lluitant dins sa seva vida,
A dins llur economia
Per estalvi aconseguir.
Cap dia no hi va haver-hi
Cap fill que se desviàs,
Es doblers que se guanyàs,
A son pare va dar-li.
En aquell temps no hi havia,
Cap servici d'hospitals,
Metges servien malalts,
Amb herbes i camamilla.
No hi havia malaltia,
Molts de mals desconeguts,
Per metges tan pocs sabuts
Solució no es trobaria.
Sa droga se coneixia,
Que se donava als malalts,
Per alivi dels seus mals,
Se donava cocaïna.
Era l'únic que existia,
I d'ella no s'abusava,
Ben poca la gent n'emprava,
Perquè cara se venia.
Si no hi havia concòrdia
O manca d'enteniment,
Se feia bastant present,
Dur-lo a la Misericòrdia,
Això se feia a propòsit,
Per estar desesperat,
De sa família engegat,
Abans de passar a la Glòria
No basten ses residències,
I moltes que ja n'hi ha
Aquesta moda va entrar,
Els joves fan ses sentències.
Ells empren poca prudència,
I manca d'estimació,
Avui a sa gent major,
Li donen tal penitència. Ω

L'ESTEL

BOLLETÍ DE SUBSCRIPCIÓ

Nom.....
.....
Adreça.....
.....C.P.....
Població.....
C.I.F.....Tel.....

**M'interessa una subscripció
ANUAL 3.500 PTS**

Rebut domiciliat a un banc o caixa

Banc/Caixa.....
Adreça.....
Núm. entitat.....Núm. sucursal.....
Compte núm.....

Firma

**Ompliu aquesta tarja i enviau-la al
Apartat de Correus 124
07600 s'Arenal de Mallorca**

Nadalencia

Segueixo el costum tradicional
Que és pauta d'humanes accions,
I adreço proies satisfaccions
Inspirades per unes emocions
Cercant d'expressar-me com cal,
Que sense ser, res excepcional
Ans si que son desig personal
Que inclou a tot vostre entorn
I mogut per un esperit d'adorn
Sense exigir contesta o retorn
Ja des l'efemèride celestial
D'aquell infantament, al Portal
De que tothom en guarda memòria
Just a son pensament o història
Desitgem que amb goig i eufòria
Celebreu aquest venturós Nadal.

Barcelona, desembre del 1998

manifestem nostra felicitació

Na Pilar Rios i Fernández
I En Jaume Alfonso i Barceló. Ω